
crnoslovlje
(je)
mrtvo

Crnoslovlje

«Crnoslovlje (je) m r t v o» - horror fanzin, #4, 2024

Novi Sad / Subotica, MMXXIV

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Daniel Tikvicki, slobodni umetnik i bibliotekar

7:82-8(05)

CRNOSLOVLJE : «Crnoslovlje (je) m r t v o» : [horror fanzin] / urednici [Yog] ; Milan Kovačević ; Daniel Tikvicki. - Štampano i elektronsko izdanje. - god. 4, broj 4 /13. januar 2024./.- Novi Sad; Subotica : samizdat, 2024. - 21cm. - 72 str. - ilustr. - 2021-

Tiraž 100. -
Naslovna strana i ilustracije: Jeremy Famir
Podrška našem bratu Andrii Strakhovu u Ukrajini!
Crnoslovlje (ni)je ž i v o

Impressum:

Crnoslovlje - «Crnoslovlje (je) m r t v o»
horror fanzin, #4, 2024;

Urednici: [Yog], Milan Kovačević, Daniel Tikvicki;
Izdavač/štampa: Samizdat;
Naslovna strana, ilustracije: Jeremy Famir (Češka)
Saradnik: Andrii Strakhov

Tiraž: 100;
Novi Sad/Subotica, 2024;

crnoslovlje.rs

zbogom

HVALA NA SVEMU-
-- spaliti posle čitanja--

Vrag između dva bela

Crnoslovlje (je) mrtvo!

Da proslavimo četvrto izdanje i onaj momenat kada slešer franšiza ponosno u naslovu objavljuje da je 'the end', 'dead' ili 'final' poglavlje. Posle toga obavezno sledi 'return of', 'it's alive', 'new beginning' deo ili, kod onih manje srećnih, remake, reboot, reimage, prequel ili nešto slično. Kakvim marketinškim trikovima ćemo se mi poslužiti, ostaje da vidimo.

U ovom poslednjem ikad, majke mi, broju, čeka vas jedan Vrag iz Niš(a), koji je nedavno i objavio svoju drugu zbirku priča – Dušan Stojmenović, pripovedač čudnih, drugačijih priča. Pre Vraga, zakoračite u ‚Belu Tamu' Borisa Mišića, iskusnog pisca koji vas u svojim zbirkama vodi između horora, fantastike i horora ratnog vihora. I na kraju, posle Vraga i Tame, grehe možete pokušati da sperete u ‚Beloj Kapeli' Nenada Mitrovića, pisca trilera koji majstorski koristi to i u SFu, a uverićete se, i u horor naraciji.
Za dalje čitanje, kako vam koji autor legne, možete potražiti 'Svedok svojih opomena' i 'Izlaz i druge priče' od Dušana Stojmenovića; 'Vila Šatorica', 'Nebeska zvona' i 'Srce Dinare' od Borisa Mišića; 'Dan nulti', 'Hromi Vuk', 'Grotlo' i 'Kćer Bogumila' od Nenada Mitrovića. 2+3+4 =9 knjiga iza autora koji nam gostuju u ovom broju, taman da se pregura zima.

Pored našeg Strahova koji je tradicionalno zadužen za naslovicu i prateći dizajn za majicu, ovog puta imamo čast da ugostimo jednog ilustratora iz Češke, dame i gospodo – izgubite se u pejzažima pandemonija koje nam donosi Jeremy Famir!

Strip je (zlo)delo Milana Simića koji nam dolazi po prvi put i kao scenarista i kao crtač, 2-u-1 sa beogradskog asfalta u vidu posvete Lavkraftu.

Za mrtvo Crnoslovlje intervju je dao legendarni majstor za specijalne efekte i filmsku masku, režiser i jedan od utemeljivača Festivala Srpskog Filma Fantastike - Miroslav Lakobrija.
Po prvi put, antirecenziju ne piše niko iz uredništva, nego nam gostuje novinar, filmski kritičar i propali ravnozemljaš Mustafa 'Musa' Sejdinović.

I na kraju, ako ste dograbili Crnosloven boks, videli ste šta poklanjamo uz ovaj broj. Specijalni EP niških doomera 'The Bloody Earth' nazvan 'Crnoslovlje'!

Kakav broj, dostojan smrti!

U međuvremenu, između trećeg i četvrtog broja organizovali smo i kikindski festival kratkog horor filma 'Noći Ludaje', koji će se održavati godišnje, pa kako svi putevi vode u Kikindu, očekujemo vas 2024. godine.

Svi dosadašnji brojevi su dostupni za besplatno skidanje na našem sajtu: **crnoslovlje.rs, odeljak Prošlost.**

Prošli smo težak i zanimljiv put zajedno. Od Crnoslovlja, preko Nastavka i Trilogije, došli smo do ove tačke u vremenu i prostoru, kada nam preostaje samo da kažemo Slava Nam. Crnoslovlje (je) mrtvo, pratite zvuk prastarih zvona što se iz dubine vinuše nad grobljem da isprate sahranu kakve nikad bilo nije.

~~BOG~~ ~~OTAC~~ YOG, novembar 2023.

Boris Mišić Bela tama

Decembar 1993. godine, Bosna, Bihaćko ratište-Pritočki Grabež

Od samog početka nije mirisalo na dobro. Zoran je to znao čim je na vratima ugledao vodnika Marića i njegovo nacereno lice. Zoran pogleda u Radovana i u njegovim očima pročita ono što je i sam mislio. Nenad i Mišo nisu skidali pogled s karata i novca na stolu, ali Zoran je znao da je to samo varka. Čuće svaku reč koju Marić bude izgovorio, videće svaku grimasu na njegovom licu. Ne bi već drugu godinu bili među najboljim diverzantima u korpusu da im bilo šta što se dešava oko njih može promaći. Čak ni u pauzi, u bazi daleko od fronta. Marić se još jednom naceri a grč na njegovom licu upozori Zorana da se sprema nešto uistinu ozbiljno.

"Kartate se?", cerio se i dalje. "Ako, ako. Šta drugo da se radi u ove duge zimske noći. Momci ako ste za malo akcije, komanda ima jedan zadatak za vas. Bićete nagrađeni, bez brige."
Sada su već sva četvorica ukrstila poglede. Radovan je prvi prekinuo tišinu. "Pre koji dan smo se vratili iz akcije, kao što dobro znaš. Za tri dana nam je dopust. Idemo kući."

"Stvarno vodniče", umeša se Mišo. "Zar ne može to da obavi neko drugi?"

"Ne može.", Marić se više nije smejao.

"U vas imamo najviše poverenja. Ne brinite za dopust. Ako ovo uspešno obavite, dobićete dopust od dva meseca. Biće i novca. Cigareta, pića, hrane. Ako nešto treba vašim porodicama, bilo šta, sve će se izaći u susret. Znaš da ne bih tako nešto lagao. U komandi su zaista ozbiljni. Ako kažu da će se sve to ispoštovati, hoće."

Nenad je odložio karte na sto. "Šezdeset dana? Šta treba da uradimo za šezdeset dana dopusta?", nasmejao se. "Da zauzmemo Bihać?"

Marić spusti mapu na sto. Debelim znojnim prstom pokazao je tačku na mapi. "Znate gde je ovo?", upita ih.

"Naravno", reče Zoran. "Ovo je njihov rov preko puta Stene. Zeznut je. Tuku odatle snajperima i mitraljezima. Pokrivaju prostor od Stene do nekoliko naših rovova. Prave nam dosta problema. Još kad se uključe zajedno sa onima sa Ribića glavice koji tuku PAM-om, bude baš gadno. Da nije minskog polja oko Stene, odatle bi mogli čak i da pokušaju da nam preseku put ka selu, ka Pritoci i da uđu s leđa našim rovovima na Pritočkom Grabežu."

"Tako je", reče Marić. "Zato i hoćemo da im izbijemo iz glave i da pokušaju te ideje da sprovedu u delo. Komandi treba nekoliko odvažnih momaka koji će jednom za svagda uništiti taj rov. Da im više ne padne na pamet da se tu stacioniraju."

Tišina je ovaj put dugo trajala. Diverzanti su se ćutke gledali i Zoran je osećao kako nervoza u sobi narasta. Bila je toliko gusta da se gotovo mogla seći kroz vazduh.

"Mariću", Zoran se mrštio. "Ne znam koji je pametnjaković to smislio. To je ludost. Dobro znaš da im ne možemo prići s bokova. Niti s leđa. Nema šanse. Taj prostor je žestoko pokriven. Izginućemo."

"Iznenadićemo ih.", reče Marić. "Udarićemo ih preko onog pravca iz kojeg nikako ne očekuju." On povuče prstom pravu liniju od Stene do rova.

Nenad je prvi reagovao.

"Preko minskog polja? Jesi li ti normalan? Ta mapa nije lažna. Tamo zaista postoje mine. Ljudi su ginuli. To dobro znaš."

"Saslušajte me", reče Marić. "Nisam lud ni pijan. Znam šta govorim."

"Lud jesi", dobaci Mišo. "Da nisi lud ne bi bazao po minskim poljima i noću provodio ljude kroz njih. Znam da si se vrzmao i oko Stene, ali tamo je najzajebanije minsko polje na tom delu fronta. Kroz njega niko normalan ne bi prošao."

Marićeve oči sijale su užareno, kao u bunilu, u nekoj vrsti čudnog ushićenja. Uhvatio je Mišu za rukav i svrdlao mu očima po licu.

"Mapa jeste tačna... ali samo delimično. Nijedna mapa nije tačna do kraja, sto posto. Čačkao sam, hodao, pipao, ispitivao. Došao sam i do nekih koji su postavljali to minsko polje, dali su mi dobre informacije.

Pronašao sam rupu u polju. Razlomljenu, vijaguvu , cik-cak stazu koja vrluda između mina. Prošao sam njom nekoliko puta zadnjih dana. Večeri. Noću. Znaš koliko se dobro orijentišem u prostoru. Tu ne grešim."

Ne greši. Zoran i nesvesno klimnu glavom. Marić je u po noći i najgore pomrčine mogao odvesti i dovesti smenu do bilo koje tačke na liniji. Nikada nije omanuo. Nikada.

Za sve postoji prvi put, javi mu se neki unutrašnji, zlokobni glas. Zoran se strese.

"Došao sam na manje od pedeset metara od njihovog rova", nastavio je Marić. " Video sam ih jasno. Bilo je rizično da sam nešto pokušam. Nije bilo nikoga ko bi išao sa mnom. Niko nije hteo. Izvestio sam komandu. Mišljenja su da treba iskoristiti stazu u minskom polju i eliminisati rov."

"Sereš", uzviknu Radovan. "Sereš da si došao na pedeset metara od njih. Sereš da si našao put usred najgoreg minskog polja. Ne verujem ti ni reč. Lažeš. Lupetaš. Pijan si. Lud si."

"Ne serem", reče Marić. "Ne igram se kad su ovakve stvari u pitanju. Dve godine s vama delim dobro i zlo. Zar mislite da bi vas tek tako odveo pred streljački vod? "

"Kako... kako si zamislio da to uradimo?", pitao je Zoran.

"Ne dajem pristanak da idemo bez izviđanja. Neću grlom u jagode na tako opasnom terenu. Znam da si stručnjak za minska polja , ali čak ni tebi ne mogu verovati na reč. Tu stazu moramo proveriti."

"Ako pristanete večeras, idemo", reče Marić. "Sutra veče ćemo proveriti stazu. Samo ti i ja, Zorane. Ostali neka budu u pripravnosti na Steni, ako nešto krene po zlu. To je sve što mogu da vam ponudim od proveravanja. Ako zeznem, ginem i ja. Na vama je da mi verujete ili ne. Ne smemo previše oklevati, prekosutra napadamo." Ponovo ih pogleda, jednog po jednog. "Komanda izuzetno ceni vaše dosadašnje zasluge. Niko vas ne tera. Ovo je dobrovoljna akcija. Ako nećete, nećete, nema naređenja da se mora. Ako pristanete, razumete šta to znači. Komanda nas ne šalje zvanično, ako nešto krene po zlu, peru ruke od nas. Reći će da smo izveli akciju na sopstvenu ruku i sopstvenu odgovornost."

"Baš lepo", zajedljivo reče Mišo. "A lovorike će deliti svi."

"Samo vi", reče Marić. "Ja idem s vama, ali ne tražim ništa za sebe. Sve nagrade idu samo vama."

Gledali su se, razmišljali, vagali. Marić se povukao u ćošak sobe, pustio ih je da šapuću, pričaju tiho promuklim glasovima, većaju, dogovaraju se. Činilo mu se da to traje čitavu večnost. Pomislio je da nema šanse da pristanu. Bilo je previše opasno i rizično. Čak i za njih. Razumeo je, nije mogao da ih krivi. Prošao je pored njih, ruka mu je već bila na vratima, kada je začuo Zoranov glas.

"Jebiga. Šezdeset dana je šezdeset dana. Pristajemo."

Stajali su na hladnom, mračnom poligonu, ispod pahulja koje su im padale po licima i kosi. Slušali su govor koji je predugo trajao i po njihovom mišljenju bio potpuno nepotreban.

Poručnik Berić je međutim insistirao da im održi jedan patriotski borbeni govor i od toga nije odustajao, a sa njim nije bilo rasprave. Zoran je primetio da se i Marić vrpolji. Prestali su da ga slušaju-posmatrali su pahulje koje su ih neumorno zasipale. Čudno, pomislio je Zoran, te pahulje nisu nestajale u crnilu noći, naprotiv, činilo se kao da one gutaju noć, kao da se belilo koje donose širi bez kraja i konca. Zoran je osetio da su i ostali uznemireni. Nije im to bila prva ratna zima, ali ovakvu teskobu i uznemirenost nisu nikad osetili. Konačno, besmisleno poručnikovo trabunjanje se završi, on im požele sreću, salutiraše mu i krenuše ka kombiju koji će ih odvesti na položaje.

Iz kombija je dopirala muzika, prvo neki narodnjaci, a onda "Marš na Drinu", taman kad su krenuli u vozilo, nešto je zakrkljalo na uređaju, kao da se neka traka odmotavala a onda je začuo reči od kojih je pretrnuo.

"Manchester, England, England... Let the sunshine in."

"Gasi to jebem ti!", viknu Mišo. Vozač opsova i ugasi. Kasno. U Zoranovoj glavi već se formirala slika iz pesme čije je delove upravo čuo i filma koji je obožavao još kao tinejdžer. Kosa. Sad mu nije bilo do obožavanja. Jasno je video pred sobom sliku; Kloda Bergera i vojnike koji marširaju u transportni avion koji će ih odvesti u Vijetnam.

Duboko crnilo ih je gutalo, jednog po jednog. Kao što su i oni ulazili u kombi, samo što je svuda oko njih bila belina koja je gutala noć. Zoran se sećao šta je bilo na kraju Klodovog puta. Groblje. Hoće li tako završiti i njihov put? Njegov? Grobljem? Hoće li ostaviti kosti negde na Grabežu, na ničijoj zemlji poviše Bihaća? Znao je kako obični borci, rezervisti i gušteri zovu Grabež. Zona sumraka. Mnogo je života progutano u Zoni. Hoće li progutati i njihove?

"Ovo je loše znamenje", progunđa Radovan. "Ne sviđa mi se ovo."

"Ajde ne kukaj ko zadušna baba", reče Nenad. "To je samo glupa pesma." Ali nije mislio tako. Zoran je to video u njegovim očima. Video je u njima nešto što nije video nikada pre.

Strah.

Ipak su put započeli pesmom. Odjekivala je kroz noć, hrabrili su se sopstvenim glasovima, zvukovima za koje su se nadali da rasteruju ono što je nepoznato, neuhvatljivo, raslo svuda oko njih. Kako su zalazili dublje u Grmeč, pesma je sve više slabila. Grane džinovskih četinara šibale su sve češće po prozorima i vratima kombija, a sa njih je udarao sneg. Činilo se kao da kombi sve više puzi po planini, stisnut između drveća kao u kakvom lavirintu. Okolo je bila tama, ali svuda iz nje je izbijao sneg, belilo, nešto što je više ličilo na smrt nego li najcrnja noć.

Zoranu su se grane drveća činile kao kandže, kandže nekog divovskog, monstruoznog stvorenja koje svaki čas mogu uhvatiti i podići kombi i oduvati ga u ništavilo. Njegov izvežbani, ratnički um pokušao je da odagna sulude misli ali bezuspešno-nešto jače ih je guralo, nadirale su i plavile razum bezumnom snagom. Negde iza te bele tame zamišljao je da postoje oči, oči koje su ličile na dva bleda, čudesna meseca, činilo mu se da lice te beline ima zastrašujući kez i da ono upravlja i drvećem, da su te grane samo produžeci njegovih/njenih ruku?, da idu pravo u susret, u zagrljaj tome, u zagrljaj tmini i da im nema spasa, da ih sve to vodi u neki drugi, čoveku sasvim nepoznati i nedokučivi svet.

Prišli su Grabežu, slaba pesma je potpuno stala. Zoran ipak odahnu; makar su izašli iz šume. Video je kasarnu, hangar, ljude. Pozdravili su se sa vozačem i krenuli peške prema Zoni.

Položaj - Stena.

Loša osećanja i teskoba lošeg predosećaja pratili su ih i sutradan. Grabež je bio prekriven tankim slojem snega, vladala je neobična tišina ali neka zloslutnost visila je u vazduhu i mučila ih.

Činilo im se da iz šiblja i listopadnog drveća koje se pružalo svuda oko njih ne vreba samo neprijatelj, već da vreba sama smrt-nešto belo, neživotno, uspavano, što vodi u večnu tamu. Dan je bio dug kao godina. Jedva su dočekali noć. Pušili su u tišini, retko progovarajući. Mišo pogleda na sat. Razmeni zabrinute poglede sa Radovanom i Nenadom. Ako se Zoran i vodnik Marić ne vrate za pet minuta, to je značilo da se neće ni vratiti. Da se sve obustavlja.

Prošla su tri minuta. Četiri.

Iz šume dopre tihi, dogovoreni zvižduk. Došlo im je da zaigraju od sreće.

Marić se cerio. Zoran ih zagrli. Smejao se.

"Ludak je u pravu", reče. "Postoji staza. Prošli smo i vratili se. Došli smo im na trideset metara. Drugi rovovi su im daleko. Imaćemo dovoljno vremena da ih skenjamo i bezbedno se vratimo."

"Sutra veče", reče Marić. "Dobro se odmorite i spremite. Sutra je novogodišnje veče. Biće malo neoprezniji nego inače, ljudi se i nesvesno opuste na praznike. Neće očekivati napad, pogotovo ne iz ovog pravca. Računam na vas, neće biti greške. Rešićemo ih što brže, sa što manje pucnjave. "

Klimnuše glavama. Zoran je računao ako uspeju neopaženo da smaknu stražara, da neće ni biti potrebe za pucanjem. Možda će se cela stvar moći obaviti sa hladnim oružjem, razmišljao je.

Još jedan tmuran i teskoban dan se vukao. Mrtvi, nestvarni pejzaž zimskog Grabeža nagrizao je um i volju. Sneg je nekoliko puta počinjao da pada, pa prestajao. Kada je konačno stao, pejzaž kao da se zaledio, zamrzao u nepomičnom trenutku, ostao u nekom posebnom prostor-vremenu koji je potpuno odvojen od ostatka sveta. Uistinu, pomisli Zoran, ovde u smrtonosnoj Zoni, vladala su drugačija pravila. Linija između života i smrti tu je bila najtanja. Ipak kako se veče primicalo, volja im se vraćala, uzbuđenje je raslo. Trnci su im prolazili niz kičmu, ali ne iz straha, već od radosti i uzbuđenja pred akciju. Kad krenu, nestaće bespotrebne misli i sve što ih tišti, turobna zimska atmosfera, mrtvo drveće bez lišća, razmišljanja o mrtvom crnilu koje guta živote.

Nestaće sećanje na pesmu iz Kose koja ih je pratila dok su poput zombija ulazili u kombi. Ispred njih će biti samo neprijatelj, nikakvo bestelesno zimsko čudovište, već običan neprijatelj, čovek od krvi i mesa. Radiće ono što najbolje umeju i za šta su i obučeni.

Ugasiše i poslednju cigaretu. Proveriše još jednom oružje i opremu. Noć je već uveliko pala.

"Okej momci, to je to.", reče Marić. "Ima da ih dignemo iz rovova. Idemo im čestitati Novu godinu.", nacerio se. " Ja i Zoran idemo prvi. U sredini, Radovan i Nenad. Mišo poslednji, čuva nam leđa i odstupnicu. Držite dogovoreno rastojanje i pravac. S Božijom pomoći, otpremićemo ih noćas u večna lovišta. Krećemo."

Noć je. Tama je duboka i gusta, ali belina kao da je razbija, poput mesečine upija mrak i čini ih, Zoran misli, vidljivim kao na dlanu. Zoran zna da je to varka čula, da ih ne mogu videti kroz tamu i gusto granje i šiblje, ali ne može da se otrese osećaja izloženosti. I opet te grane što se spuštaju kao kandže, što ih dotiču i grebu dok se kreću pačijim hodom, dok bešumno puzaju pogleda uprtog u tamu. Ponovo ima osećaj da ga nešto gleda iz zaslepljujuće, bele tame, neko svevideće, stravično oko Ili oči. Grane koje se njišu sada mu liče na kosu, kosu nečeg demonskog što se ceri i jauče kroz pomrčinu. Srećan je što ne vidi dobro njihova lica, jer je ubeđen da bi na njima video isto što i na svom, strah...

"Dvesta metara", Marić pokazuje prstima ugovoreni znak. Klimaju glavama. Još dvesta metara do cilja, do dobro sakrivenog i obezbeđenog neprijateljskog rova.

Tišina je potpuna. Hodaju i puze naizmenično. Čini se da je svaki korak kao večnost. Da svaki metar prelaze pola sata. "Sto sedamdeset", daje im Marić uskoro znak.

Sve je stalo, zamrzlo se. Kreću se kao u snu. Vreme kao da stoji. Zoran zna da ulaze u najkritičniju fazu za nekih dvadesetak, tridesetak metara. Više ne sme da se proizvede ni najmanji šum, ni najslabija grančica pod njihovim nogama ne sme da krcne. Ovoliko blizu rova, neprijatelj neće rizikovati da šumove pripiše zečevima ili jazavcima, već će odmah otvoriti vatru.

Moraju biti tihi kao smrt, bešumni poput mraka koji se valja.

"Sto pedeset", Marić daje znak. Sada već vide obrise rova u daljini, dobro skrivenog drvećem i gustim rastinjem.

U ovakvim trenucima, Zoran postaje ubeđen da je Grabež uistinu Zona sumraka, izdvojen od ostatka sveta u nekoj dimenziji koja egzistira mimo svih ostalih, ili paralelno s njima. Jer noćas ne postoji ništa na svetu sem njih, neprijateljskog rova i vojnika, minskog polja i čudovišne bele tame. Ne postoje sela ispod planine, ne postoji Bihać, ne postoji niko kod kuće ko ih čeka, ne postoji uopšte svet. Postoji samo ovaj trenutak i samo ovaj prostor, zarobljen u svom vlastitom vremenu.

"Stotinu", Marić pokazuje. Još samo stotinu metara. Rov se sve jasnije vidi. Prsti su im na obaraču, uskoro će videti i neprijateljskog stražara. Zoran je osećao kako tenzija raste, kako seče kroz gustinu tmine kao nožem. Još malo, još samo malo, pomisli. Samo da konačno krene akcija, da prestane puzanje kroz tamu. Kad počne, sve će biti lakše.

"Sedamdeset metara", dade znak Marić i oni pripremiše noževe.

Tada poče pakao. Tama je progovorila.

Stotine metara daleko od njih, zatreštaše na desnom boku rafali. Zbunjeno se zgledaše. Rafali se ponovo oglasiše. Zatim je usledio odgovor na njih.

Puškaranje se poput vatre, prenosilo na celu liniju. Više nisu znali ko je prvi počeo, a ko odgovorio. Nije bilo ni bitno. Cela linija je treštala.

"Sranje", pomisli Zoran. Isto su pomislili i ostali.

Iz neprijateljskog rova suknu vatra prema Steni, meci iz mitraljeza i automatskih pušaka kidali su visoko iznad njihovih glava koru drveća. Pucalo se sve više. Besno su se zgledali. Ovako blizu neprijateljskog rova, nije moglo biti reči ni o kakvom razgovoru. Ipak, Zoran je rizikovao. Prošaptao je Mariću: "Šta da radimo? Ostali smo zaglavljeni pred rovom. Ne možemo ni napred ni nazad dok ovo ne prestane."

"Ne znam", procedi Marić. "Nekim idiotima je palo na pamet da šenluče usred noći. Sranje! Vraćamo se nazad. Previše je rizično, pod ovakvim okolnostima."

Nešto grunu blizu njih, žestoko. Smrdilo je na dim i plamen. Onda grunu ponovo, zasu ih kamenje, zemlja, izlomljene grane. Marić tiho opsova:

"Naši! Oni nisu normalni. Neko je naredio artiljerijsku paljbu."

"Da ipak pokušamo?", upita Zoran. "Kad smo već toliko blizu. Privućićemo se još malo, spustićemo im par bombi. Ostaćemo u njihovom rovu, dok se ovo ne smiri."

"Ko ti kaže da neće pogoditi i njihov rov?", upita Radovan.

"Previše je opasno.", reče Marić. "Ne smemo sad rizikovati s napadom."

"Pobiće nas", panično prošaputa Mišo. "Podbacuju."

"Idemo nazad", reče Marić. "Ne mogu sve padati na isto mesto. Prebaciće. Podesiće i početi gađati dalje. Ako ostanemo ovde, pogodiće nas."

Zoran opsova, ali nije bilo vremena za raspravu. Krenuše nazad. Ako je vreme ranije sporo teklo, Zoranu se sad činilo da se minuti vuku kao dani. Meci iznad njih kosili su drveće, a granate i mine počeše padati bliže neprijateljskom rovu. Odahnuo je. Marić je bio u pravu pomisli, da smo ostali tamo, izginuli bi.
Treštalo je svuda, noć je bila osvetljena kao dan od detonacija, ali artiljerijska paljba je bila sve dalja od njih.

"Stopedeset metara", Marić dade znak, i za tren, Zoran pomisli da će se izvući.

A onda je čuo fijuk, snažan, stravičan, šišteći. Nada mu je umrla u sekundi. Bio je previše iskusan da ne bi prepoznao šta taj zvuk znači i šta donosi. Znao je da će udariti blizu i da nema spasa, sakrivanja ni bežanja. Smrt je stigla.

Granata je udarila pravo iznad njih, u drveće, i tu se rasprsla. Noć oboji narandžasto vatreni bljesak, stotine gelera poleteše na sve strane, Zoran poče da se davi u kašlju od dima i vatre, čuo je jauke, osetio je bol, nešto ga je peckalo u nozi, video je da mu Marić užasnuta lica nešto govori, ali nije čuo ništa jer je izgubio svest i potonuo u tamu koja ga je obuzela.

Kada je ponovo otvorio oči, tama je i dalje bila oko njega ali su mu krupne pahulje i vetar šibali po licu. Posegnuo je rukama kroz vazduh i osetio hladnoću i led. Snažna mećava besnela je oko njega. Pogled mu se razbistrio i sećanje vratilo. Granata...pala je preblizu. Niko nije mogao ostati živ, to je bilo sigurno.

Marić ga je dozivao. Osećao je bol u nozi. Bio je ranjen? Pokušao je da hoda i shvatio da na jednu nogu šepa.

Brzo je pregledao prstima ali nije mogao da nađe nikakvu ranu. Svud oko njega prostirala se beskonačna belina, koja se mešala sa crnilom noći. Belina. Čak i nebo je bilo belo. Pogledao je u nebo, u mesec.

Kriknuo je.

Na nebu su stajala dva ogromna bela meseca, hladni i surovi poput džinovskih krugova leda zarobljenih u beskrajnom prostoru. Kroz mećavu nije mogao nazreti puno u daljini-video je obrise brda, šuma, ali njihovi puni oblici kao da su mu izmicali. Nalazio se na nekakvoj stazi, koja je vijugala kroz žalosno tanko i kržljavo rastinje. Minsko polje... setio se. Kuda? Kuda ide. Sve je ovo ružan san. Ili je već mrtav.

Pored staze na panju, neko je sedeo. Žar cigarete se probijao kroz noć i sneg. Na krilu mu je ležala puška. Lice mu je bilo okrenuto postrance, ali on ipak uspe da prepozna Radovana.

"Ne gledaj mi lice", reče Radovan. Glas mu je bio čudnovato težak, usporen. Hladan. Zoran se sećao da je Radovan uvek najviše od svih vodio računa o fizičkom izgledu. Bio je i fizički najmarkantniji od cele ekipe. Ni u najžešću akciju nije išao neuredan, ni neobrijan. Zoran oseti knedlu u grlu. Ne gledaj mi lice, pomisli. Šta mu se dogodilo s licem?

"Geleri su mi isekli lice", Radovan kao da mu je čitao misli. Zoran je stajao nem, ukopan, ispod dva zaleđena meseca.

"Je li...", teško je govorio. "Je li neko... preživeo?", upita.

Radovan je dugo ćutao. Zoran pomisli da neće ni odgovoriti, njegove reči odneće vetar, mećava, progutaće ih belilo noći i smrti, na ovom mestu koje ne može da postoji i koje mora da je neko priviđenje, poslednja halucinacija mozga pred smrt.

Radovan se okrenu prema njemu, da ga bolje čuje, zaboravivši se. Sada je Zoran jasno video njegovo lice. Nije imao lica. Nije imao nosa, ni očiju. Od usana nagore, zjapila je ogromna rupa a kroz nju je nazirao beskrajni beli horizont kojim je šibala mećava. Video je i dva bela meseca, video je grane koje šibaju kao bičem, možda u daljini iza svega nazreo neke stravične, bele oči večne tame.

Kriknuo je i pobegao niz put.

Nešto ga je zgrabilo za nogu i on vrisnu, a onda prepozna ruku, prsten na ruci i uniformu. Nenad je ležao na tlu, ječeći, čvrsto ga držeći za nogu prstima koji su mu se poput kandži zarivali u meso.

"Nenade", plakao je. Sve brane su popustile, plakao je kao kiša, više nije bio tvrdi ratnik, nepokolebljivi muškarac, već samo izgubljeno, nemoćno dete, dete samo pred surovošću sveta, samo pred hladnoćom i bolom. "Jesmo li mrtvi Nenade, gde smo ? Šta nam se događa?"

"Ne mogu da govorim!", vrisnuo je Nenad, krkljajući. "Ne mogu! Geler mi je presekao vrat!"

Zoran je plačući, uspeo da se otrgne stisku. Pobegao je s vriskom na usnama, dok je vetar čudno izobličavao glas koji je ostao iza njega:

"Ne moguuuuuuuuuuuuuuuuuu..."

Posrtao je kroz mećavu, izgubljen, izbezumljen, bez cilja, snage i želje. Bio je ubeđen da je mrtav, da je već prešao na drugu stranu ali nije shvatao zašto mu se ovo dešava, kakve ga to sile tako muče i čemu , ako je već mrtav i ne postoji više, možda je ova opsenarska belina po kojoj su razbacani njegovi mrtvi drugovi ta konačna, neopoziva Praznina.

Nešto krupno je nazreo kroz sneg, i prepoznao je hangar. Barem je ličio na hangar. Neke dimenzije i uglovi su bili drugačiji nego kod hangara u stvarnom svetu. Drugačiji i nemogući. Video ih je krajičkom oka ali sad nije imao snage da negira njihovo postojanje i razmeštaj. Popeo se na stražarsko mesto i ugledao u daljini Bihać i Plješevicu.

Samo što to nisu bili Bihać i Plješevica.

Plješevica - nešto nalik njoj, uzdizalo se iznad grada u obrisima koji su se prelivali od džinovskih kupola do šiljaka i tornjeva. Ispod nje je tekao, lebdeo, plovio grad zarobljen u ledu, kristalu, u nekoj nepojmljivoj beloj masi koja je činila ovaj svet, dimenziju, ovu stvarnost.

Zacvileo je od muke.

Čuli su se neki koraci. Hitro se okrenuo i uperio pušku u pridošlicu i tek onda primetio i shvatio da su mu ruke prazne. Pušku je sigurno izgubio, pomisli, u stvarnom svetu, pri eksploziji granate.

"Smena straže", začu poznati glas. "Možeš da ideš u hangar da odspavaš. Ali ako hoćeš, možeš mi praviti društvo."

"Mišo", Zoran zacvili. "Mišo, druže. Ne napuštaj me. Ne mogu ovde izdržati sam."

Podelili su cigaretu. Zoran je pažljivo posmatrao njegovo lice, ruke, pokrete. Nije uspevao da pronađe ništa neobično, nikakvu povredu, ništa tuđinsko ni smrtonosno, ali je znao, znao čim ga je ugledao, znao je svim srcem da će Mišo zauvek ostati na straži pod ovim tuđinskim nebom, iznad zaleđenog, nestvarnog i nepostojećeg grada.

"Kakvo je ovo mesto? Znaš li?", osmeli se da upita.

"Dopada mi se ovde", Mišo/ono što je nekad bilo Mišo udahnu još jedan dim i vrati mu cigaretu. "Nema bola, nema straha, bolesti, gubitka. Nema neprijatelja. Niko ti se neće rugati ako si ranjen, unakažen. Nije mi ni hladno, iako duva mećava. Nemam nikakav osećaj za hladnoću. Ne znam šta je ovo mesto. Možda dom za ratnike sa ovih prostora. Neka naša Valhala. Ali sviđa mi se. Šta je da je. Dao sam mu ime."

Zoran ga pažljivije pogleda. I dalje nije uspevao da vidi neku povredu, krv, bilo šta neobično na njegovom licu. Možda ovaj svet briše rane iz našeg sveta i preinačuje ih u neke svoje, vaja nas i oblikuje i posle smrti.

"Bela tama", reče Mišo. "Pogledaj.", mahnu rukom dole prema čudovišnoj kopiji Bihaća. "Sve je belo, snežno i zaleđeno i pliva u moru tame. Lepota."

Mišo ga oštro pogleda. "Prestani više da me zagledaš ko neka strina.", reče. "Reći ću ti ono što te muči. Kiša gelera pala je na mene ali nekim čudom skoro nijedan me nije pogodio. Skoro. Ipak, nisam imao sreće. Poslednji, bezvezni, glupi mali komad pao je pod nezgodnim uglom, probio uniformu i zabio se pravo u srce. Jebiga."

"Ali sada sam ovde", reče. "Ne nameravam nikud odavde. Uživam u ovoj divljoj lepoti. Kakva god da je, od pravog Grabeža je bolja."

"Svi se sećate šta vam se dogodilo.", reče Zoran. "Sećate se kako ste i od čega (umrli, ali nije mogao da prevali tu reč preko usta)... Zašto se ja ne sećam tačno, već samo kroz neku maglu? Zašto osećam hladnoću?"

Mišo ga tužno pogleda. Zabrinuto. "Zato što si još živ.", reče mu. Zoran oseti muku i gušenje u grlu. Nije mogao da proceni Mišin ton. Možda je samo umišljao, a možda je u njemu bilo i optužbe. *Zato što si još živ. A ja nisam. Zašto si ti živ? Zašto?*

Više nije mogao da izdrži. Hteo je da pita šta je sa Marićem, ali sve kočnice su mu popustile i to čudnovato mesto u potpunosti ga je obuzelo. "Nisam ja kriv!", vrištao je. "Nije ni Marić! Tako se desilo! Ali evo biću i ja... biću! Biću, gledaj!"

Teško je disao, pentrajući se uz ivice onoga što je ličilo na hangar. Konačno se popeo i uspravio, gledajući dole niz sneg i drveće. Ako se pusti i padne, nesumnjivo, preći će na drugu stranu, pridružiće se večnoj straži.

"Stižem Mišo", prošapta i raširi ruke.

Nešto snažno ga zgrabi s leđa i povuče nazad. Vrištao je, bacao se i otimao, ali ruke koje su ga držale bile su prejake. Konačno je prepoznao lice iznad sebe. Marić je izgledao kao da je ostario trideset godina. Kao da je u kasnim šezdesetim.

"Jedva sam te našao", procedi. "Možeš li da hodaš?"

Zoran je klimnuo glavom. "Mogu. Ali kuda?", ponovo je zaplakao. "Ne znam put nazad."

Marić se naceri, i Zoran za tren u njemu prepozna odsjaj onog starog, neustrašivog, stamenog Marića kakav je bio pre nego što je izgubio tri od četira najbolja čoveka. "Ali ja znam. Znaš da svuda kopam i prevrćem staze i puteljke. Našao sam put koji vodi odavde."

Zoran je hodao s Marićem kao u snu. Prošli su pored Miše koji im je mahnuo u pozdrav. Otpozdraviše mu bez reči. Koračali su kroz mećavu i hladnoću, sve dok se nisu spotakli o nešto na putu.

Zoran vrisnu. Bio je to Nenad. Ali više nije govorio. Nije se micao.

"Znam", reče Marić. "Pričao sam i ja s njim. Vrlo kratko. Ne može dugo da govori. Za razliku od njih. Vrat mu je presečen. Slušaj, znam da je ovo suludo... ali mislim da on nije skroz... *prešao*. Da se njegov leš još nalazi i kod nas, u našem svetu. Njih dvojica su prešli skroz. Postali su deo ovoga. On nije."

Nenade, blagi bože, pomisli Zoran. "Ali gde je put?", promuca.

"Napravićemo ga", reče Zoran, izvuče ispod uniforme bombu kašikaru , izvuče osigurač i zavitla je u sneg. Eksplozija je obasjala predeo, zaglušujuća detonacija pronela se kroz vetar, na njih napadaše grane, zemlja, kamenje, Zoranu se zamanta u glavi, tama ga ponovo prekri, a onda

Zajeca. Osećao je snažan bol u nozi, nešto vrelo, peckavo, što je izazivalo mučninu. Video je da je oslonjen o Marićevu ruku i da polako napreduju-kuda? Nije znao. Činilo se da mu je svaki korak tako neugodan kao da gazi po usijanom gvožđu. Prvo što je primetio na nebu bio je mesec. Jedan mesec. Naš mesec. Gotovo da je vrisnuo od sreće, ali Marićeva ruka mu prekri usta.

"Tiho", procedi Marić. "Stala je pucnjava. Mogu nas čuti ako glasno pričamo."

"Šta se desilo?", promuca Zoran. "Gde smo? Nenad... Radovan, Mišo? Jesam li ranjen?"

"Tiho, pobogu!" , prošaputa Marić. "Mi... *vratili smo se*. Nenad je mrtav... leži tamo na ničijoj zemlji." Marić ga zgrabi za rame. "Ne možemo ga vući. Nemam snage da vas vučem obojicu. Izginućemo, a njemu mrtvom nećemo pomoći. Ranjen si. Geler te je zakačio po nozi. Nije strašno čini mi se. Učinio sam s ranom šta sam mogao. Sad ćuti i hodaj, čuči, puzi, miči se kako znaš."

"Dobro", klimnu glavom Zoran."Još... još samo ovo. Radovan i Mišo?"

"Poginuli su", reče Marić. Gledao ga je u oči kao da pokušava da prodre u njihovu dubinu, negde daleko iza, gde čuče svi ljudski strahovi i tajne.

"Video sam kad su stradali. Onda su naprosto nestali. *Prešli su tamo*. I umukni više ako hoćeš da se živi vratimo."

Prešli su tamo. Prešli su u svet dva meseca, svet zaleđenih gradova, brda koja menjaju oblik, svet bele tame, svet u kome mrtvi stražare i govore, svet u kome nema ljudskog bola i nesreće.

I on je bio neko vreme tamo. Dato mu je da zaviri, da pogleda, ali ne i da ostane. Možda još nije došao moj čas, pomisli Zoran. Tonuo je polako u san, dok ga je Marić psujući vukao. Zamrli su i pucnji.

Artiljerijska paljba mora da je odavno prestala. Jedva je čuo Maričeve reči, njegov nepogrešiv osećaj za prostor i razdaljinu. Stopedeset... sto... pedeset metara od Stene.

Trideset. Sada je već čuo glasove. Dvadeset. Trčali su prema njima, nekoliko ruku ga preuzeše, pomogoše i Mariću.

San dođe kao spas kad ga ovlada, ali i kao strepnja šta će videti kad se probudi. Prvo će pogledati u nebo kada otvori oči. Da li će videti jedan mesec. Ako vidi dva...

Dvadeset pet godina kasnije, novogodišnja noć, Pritočki Grabež

Dva čoveka sedela su na panjevima u gustoj grabovoj šumi. Po tlu je pao sitan sneg, nebo je bilo vedro, ali ledeno, hladnoća je dopirala do kostiju. Obojica su nosili kape i rukavice. Obojica su bili krupni, jedan sredovečan, visok, mišićav, ali već sa obrisima krupnijeg stomaka, polaganog gubljenja kondicije i pristizanja starosti. Drugi je bio isto krupan, niži ali stariji, bore su mu već izbrazdale lice. Ispod kape provirivala mu je seda, već potpuno bela kosa.

Dugo su pušili u tišini. Konačno, stariji prvi progovori:

"Kako su Aleksandra i devojčice?", upita Marić.

"Dobro su", odgovori Zoran. "Dobila je konačno posao kao učiteljica. Na određeno. Deca su odlični đaci. Maja iduće godine polazi u srednju školu, Milica u sedmi razred."

"A ti?", upita Marić. "Šta je s tobom? Kad smo se čuli rekao si mi da si ostao bez posla. Da je firma pukla."

"Tako je.", Zoran ugasi cigaretu. "Imam neku varijantu, verovatno ću na par meseci u Slovačku. Posle ću videti šta ću. A ti?"

"Standardno. Molerišem, krečim, majstorišem...", reče Marić. "Živi se nekako."

"Razmišljao sam nešto", reče Zoran. "Ako uspem zaraditi dovoljno, poslaću decu odavde. Negde, u Irsku, Švedsku, bilo gde gde je normalan život. Neću da ostanu ovde i da dočekaju sledeći rat."

"Pametno. Da imam decu i ja bih tako uradio."

Zoran je znao da se Marić nije ženio posle rata. Imao je nekoliko veza, ali iz nekih razloga žene nisu uspevale da u njemu pronađu sigurnost i budućnost. Marić se često šalio na svoj račun da se davno oženio puškom, da drugih nevesti nema za njega. "Samo ko će onda ostati ovde? Svi odlaze. Mi. Oni (pokazao je rukom dole prema dolini, prema Bihaću). Hrvati. Ostaće pusta zemlja. Možda će ovi migranti iz Afrike i Azije bolje umeti s njom od nas."

"Tužno, zar ne?", upita Zoran. "Čovek se upita za koji smo klinac uopšte ratovali. Zemlja se prazni, bogati su postali još bogatiji, siromašniji još siromašniji. Mladost je izginula, a nova će pobeći odavde."

"Bogati izmišljaju i pokreću ratove", reče Marić. I on ugasi cigaretu. "A vodi ih raja. Siromašni. Ovakvi kao ti i ja. Tako je oduvek bilo. Tako će uvek biti. Ne razbijaj mozak oko toga zašto se ratuje. Nema odgovora. Uvek će se ratovati. Ljudi će se i dalje rađati, živeti, umirati, voleti, mrzeti, ubijati. To ti je jednostavno tako. Što pre to prihvatiš kao fakat, lakše ćeš podneti život."

Zoran je zaćutao, posmatrajući dva mala spomenika pokraj staze. Sami su iskopali zemlju i sami su ih postavili. Tela ispod zemlje nije bilo. Radovan i Mišo i dan danas se vode kao nestali; nadležni su prihvatili tvrdnju da su ih granate toliko iskomadale da je drugu stranu mrzelo da ih uopšte kupi i razmenjuje, te da su vremenom jednostavno divlje životinje raznele ostatke. Zoran i Marić naravno nisu rekli komandi istinu šta se zaista dogodilo. Niko im ne bi ni poverovao.

Nenadovo telo je kasnije razmenjeno. Sahranjen je u rodnoj Bosanskoj Krupi.

"Ne znam kako smo se uspeli vratiti.", poče Marić. Pričali su o tome hiljadu puta i opet i opet se vraćali na neobjašnjivo.

"Kada sam prešao tamo... jednostavno sam znao, osećao da će njih dvojica ostati, a da nama još nije vreme. I da je Nenada, iz nekog razloga, ne umem da shvatim koga, taj... prostor... to, šta god da je, odbacilo, da će mu fizičko telo ipak ostati ovde."

"Šta misliš da se uopšte dogodilo? Sećam se da je granata eksplodirala...", reče Zoran.

"Granata je eksplodirala", potvrdi Marić. "Njih trojica su na mestu ostali mrtvi. Ti si imao ludu sreću, zakačilo te je samo malo po nozi, nije preseklo ni oštetilo ništa bitno. Mene, ne znam kako ništa nije pogodilo. Onda smo bukvalno u sekundi, *prešli*. Isprva smo bili razbacani tamo, nisam te odmah mogao naći."

"Mislim da je ta granata nešto probila", reče Marić. "Neku opnu, neki prolaz između dimenzija, svetova. Pokidala je samo tkivo stvarnosti. Ono, kao u Kingovim romanima. Zečja rupa, Bjuik, slična mesta i stvari." Marić se isceri, a licem mu zaigra grč. Zoran je znao da Marić baš nije načitan, ali obožavao je Stivena Kinga. On je bio jedan od retkih pisaca čije je knjige prosto gutao.

"Kada sam dospeo tamo i naišao na Nenada, odmah sam osetio razliku.", nastavio je. "Ne pitaj me kako. Jednostavno sam osetio da je tu oko njega najtanje, da struji, vrtloži. Palo mi je na pamet da bi detonacija možda mogla aktivirati prolaz za put nazad. Suludo, zar ne?", reče. "Ali, upalilo je."

"Jeste. Spasio si mi život.", reče Zoran.

"Tebi jesam.", reče Marić i uzdahnu. "Ali njih sam ja ubio. Ja sam kriv za njihovu smrt."

"Ne govori tako", usprotivio se Zoran. "Bilo je logike da se akcija izvede za Novu godinu. Koliko god tada i naši i njihovi pozivali na budnost i oprez, prirodno je da se čovek opusti na kraju godine. Čak i u rovu. A i nisu znali za prolaz kroz minsko polje. Sve je ukazivalo na uspeh."

"Ali kako se završilo!", Marić gotovo jauknu.

"To je rat. Ne možeš predvideti sve. Ko je mogao znati da će neka budala zapucati u to doba, da će pola linije nastaviti pucnjavu? Znaš da više nismo ni mogli utvrditi ko je pucao prvi, naši ili njihovi. Sve bi se na tom i završilo da se nije uključila artiljerija. Možda bi i tu noć izvršili zadatak. Ili se povukli, pa ga izvršili za pet dana. Ili za trideset, dok se stvari slegnu."

"Ali nismo", žalosno reče Marić. "Sve je otišlo bestraga."

"Zato što se neki seronja iz komande uspaničio, prenuo iz sna od pucnjave, potpuno bespotrebno naredio da dejstvuje artiljerija. Nije bilo nikakve potrebe za tim. Ona suluda pucnjava je bila samo sitna lokalna čarka, koja bi ionako prestala sama od sebe, kao što je i počela.

Na žalost, idiot je digao artiljeriju na noge, noć, haos, panika, oni onako bunovni, nešto su sjebali s koordinatama i poklopili nas. Lanac događaja kakvi se dešavaju u ratu. Glupo, nepotrebno, besmisleno. Nije tvoja krivica."

Marić je dugo gledao u grobove.

"Sanjaš li ih još?", pogledao je Zorana.

"Često", Zoran sagnu glavu. Gledao je u zemlju. "Nekad sanjam kako smo se šunjali tu noć i kako nas je poklopila granata. Nekad ih sanjam onakve kakvi su bili pre nego su poginuli-mladi, veseli, puni snage i života. Ponekad sanjam ono... mesto, dva bleda meseca, zaleđeni grad, planinu-kupolu, mećavu... i njih tamo."

"Jesi li ikad poželeo... da si ostao tamo? U beloj tami?", upita Marić. Sada ga je ozbiljno posmatrao, oči su mu bile užarene, žive, vatrene kao nikad pre.

"Ponekad", zamišljeno reče Zoran. "Ali imam nekog kome trebam i ko od mene zavisi. Nemam pravo da to uradim ni deci, ni Aleksandri."

"Naravno", reče Marić. "Razumem te. Ja nemam nikoga. Roditelji su mi umrli. Imam sestru koja živi u Australiji, ima decu, ali nemamo bliskosti. Viđamo se retko, tri puta za dvadeset pet godina. Čujemo se preko telefona, skajpa. Nije to to. Nemam puno ljudi kojima bih zaista nedostajao."

Nastavio je. "Većina ljudi koje sam voleo, poginula je. Možda su prešli... tamo. Voleo bih da ih sretnem. Čak i njihove.", mahnuo je ponovo rukom u pravcu Bihaća. "I oni su bili u istom sranju, samo s druge strane nišana. Sirotinja, kao i mi. Bolje bi se i s njima razumeo, nego s ovim današnjim ljudima koji samo trče za novcem, skupim kolima, kućama, vikendicama, lažnim ljubavima, lažnim prijateljstvima... nisam ti ja iz te priče. Gadim se svega današnjeg."

"Imaš li još neke rodbine?", pitao je Zoran. "Pominjao si da imaš."

"Imam, kao i da nemam", isceri se Marić. "Zamaraju ih moje priče. Kad počnem o ratu i Grabežu, o našim mrtvim drugovima, samo odmahnu rukom. U očima im vidim šta misle: daj, ne smaraj, koga to više interesuje? Eto, to misle."

"Znam da si pokušavao... da pređeš." , reče Zoran. "Nije uspevalo. Ne može to tek tako."

"Ne može", potvrdi Marić. "Radio sam ovde kao deminer, posle rata. Eksplodirale su mine. Bacao sam i bombe. Puštao koji rafal. Ništa. Ništa se nije dogodilo."

"To jednostavno samo dođe", nastavio je Marić. "Ili ga osetiš. Duboko, duboko u sebi, iza nerava, iza vida i sluha. Ne može to na silu."

Opet su dugo ćutali. Vodili su ovaj razgovor, s malim izmenama, mnogo puta i nikada nisu rešili kako, zašto i gde je to. Znao je da neće rešiti ni sada.

Ustao je.

"Moram da idem. Ajmo polako", reče.

"Idi ti. ", reče Marić. "Ja ću ostati."

"Čekaću te dole u Pritoci", odgovori Zoran. "Znaš gde su mi parkirana kola."

Marić je ustao, skinuo kapu. Duga, seda kosa, padala mu je po ramenima. Prodorno je gledao u ratnog druga. "Nisam rekao da me čekaš. Nisam rekao da ću još malo ostati. Rekao sam da ću *ostati."*

Zoranu se stegnu grlo. "Kakve su to sada gluposti?", upita.

"Zato što osećam, ovaj put. Pogledaj.", Marić mu pokaza na nebo. Oblaci su naišli ni iz čega, bezbojni, beli, zaklonili mesec, ali negde iza njega, na ivici horizonta Zoran je osećao da promena dolazi, da dva bela ledena meseca čekaju i da donose nešto nepoznato, divlje i čudesno.

"Osećaš i ti, zar ne?", reče Marić. "Na kraju, ima ovde još puno mina. Moram da istražim još neke terene i staze, koji nisu ucrtani na mapi." Nacerio se. Zoran ga odavno nije video življeg, srećnijeg, snažnijeg. Kao da je nestalo starosti i umora šezdesetogodišnjaka, pred njim je ponovo bio Marić iz mladih dana, srčani, neustrašivi ratnik. Oči su mu blistale.

"Možda stignem tamo bez noge, ruke ili nekog drugog dela tela, ali ne mari. Tamo to ionako nema nikakvog značaja. Mesto mi je tamo. S njima."

"Postoji li ikakav način da te odgovorim?", upita Zoran, znajući odgovor još pre nego što je i postavio pitanje.

Sve je okolo postajalo belo, iz ničega je dolazilo, postepeno, kao vrtlog koji se širi. Grabež. Zona sumraka. Zona je gutala živote, a onda ih prebacivala na drugo mesto, na kome su dobijali neku drugu, Zoranu nedokučivu svrhu.

Nije mogao da shvati, ali naslućivao je da neki balans, tas na vagi mora da postoji u univerzumu i da ništa ne može biti uništeno i izgubljeno bez traga.

"Ajde", požurivao ga je Marić. "Idi. Moram ostati sam. Znaš da ne volim patetične rastanke."

"Daću ti ja patetiku", osmehnu se Zoran, ali mu se oči napuniše suzama. "Dođi ovamo, stari magarče.", reče mu.

Izgrliše se i izljubiše.

"Pozdravi Aleksandru i decu", reče mu Marić. "Reci im da sam otišao...u inostranstvo, negde. Posle će biti jednostavnije. Progutaće priču da sam ti se vremenom prestao javljati."

"Hoću.", jedva je zadržavao suze. "Pozdravi i ti... njih. Jednom ćemo se svi naći tamo. Tada ćemo imati celu večnost da pričamo o dobrim , starim danima."

"Imaćemo", osmehnu se Marić, zagrli ga još jednom. "Idi sad", reče, okrenu mu leđa i zamaknu u minsko polje.

Zoran je silazio niz kamenitu stazu prema selu, Pritoci. Nije gledao na sat, niti imao osećaj za vreme. Možda je prošlo nekoliko minuta. Tada u daljini začu potmulu, snažnu detonaciju. Okrenuo se, salutirao i pozdravio poslednji put starog prijatelja.

Zaplakao je tek kad je seo u kola. Pitao se da li mu je Marić rekao celu istinu. Možda je zaista toliko žudeo da ode. A možda je želeo da njega oslobodi od svega što se dogodilo. Marić je bio poslednja spona koja ga je vezivala sa užasom koji su doživeli. Možda će njegovim odlaskom prestati sećanja, ružni snovi i mučna preispitivanja. Možda će vremenom sve izbledeti.

Jednog jutra će se probuditi i sećati kako je nekad ranjen i uplašen, halucinirao. Neće se više sećati da je ikad hodao po nekom drugom svetu, vremenu i prostoru, pod drugim nebom ispod dva meseca.

„Hvala ti", prošapta. Okrenuo je kola ka Ripču, a zatim nastavio ka Bosanskom Petrovcu i dalje prema kući, prema životu i voljenim licima koja su ga čekala.

A gore u Zoni, bela tama je prigrlila drveće, zemlju, nebo, gutajući postojano i neodbranjivo sve pred sobom. Kada se razišla, na mestu nesreće više nije bilo ni krvi, ni kape, rukavica, vojničkih čizama, ničega.

Ispod Zone blistala je smaragdna Una, u dolini je dremao Bihać, ispod crnih obrisa goleme Plješevice.

U isto vreme, iznad grada koji je ličio na Bihać, a nije bio Bihać, koji je dremao ispod planine koja je mogla biti Plješevica a nije bila, iznad reke koja je blistala kao Una, a nije bila Una, jedan ostareli vojnik zapali cigaretu. Pogledao je u svet oko sebe i nacerio se.

Besnela je mećava oko njega, ali on nije osećao hladnoću. Gotovo je mogao razaznati glasove u vetru. I šta mu ti glasovi govore.

Dobrodošao.

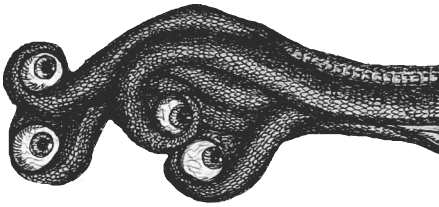

OCCULT ALCHEMIST

Dušan Stojmenović

Dolazi nam vrag u posetu

Poput mesečine blede/Moj poljubac biće leden; Milovaću te k'o zmija/Što se oko rake svija.
A kad stigne zora siva,/Prazno mesto gde uživah/Mrznuće te lednim dahom.
Kao drugi nežnostima,/Nad tobom, nad tvojim snima, /Ja hoću da vladam strahom!

Šarl Bodler

Čudo naše nesvakidašnje! Lepota moja neprolazna! Kome da pišem, kome da vičem? Kome da pevam svoju tužbalicu? Crni ja! Crna ti! Što ne umre malo ranije, pa da ljudi ne mogu da shvate koliko sam te voleo? I da niko ne može da posvedoči šta si mi rekla malo pred smrt, pa da čuju koliko si me mrzela.

I niko neće znati koliko sam te zasmejavao, posebno onda kada si bila u bunilu, dok te drmala vrućica, onda kada je jedan deo tvoje svesti mogao da oseti moju duhovitost, koju, treba li to i da napomenem, niko drugi nije mogao da oseti.

Ti si mi bila uteha. Voleo sam da ti dođem u posetu dok si ležala na Klinici, medicinskoj sestri da poklonim jedan cvet, ponekad i sok, osmehnem joj se i poklonim, a onda priđem tvom krevetu i, dok si bila u najdubljoj komi, sednem kraj tebe i pričam ti priče, šale, dosetke, avanture kroz koje sam prolazio, slike koje sam u snu viđao i molovao. I za to vreme tebi bi se zdravstveno stanje znatno poboljšavalo, počela bi da mrdaš svojim prstićima, rad srca se vraćao u normalu i respiratorni sistem svom uobičajenom toku. Nadahnjivao sam te životom i zdravim osećanjima u tolikoj meri, da sam se u jednom trenutku uplašio da možda nisam čudotvorac, da nisam kojim slučajem neko od koga će i drugi to tražiti. Priznaćeš, pokojnice moja, nije lako kada ti ljudi traže da ih isceljuješ, da im saobražavaš nebo-zemni život u njihove male, trošne i krnjave duše; kada od tebe zahtevaju da hodaš po vodi, lelujaš se u zraku ili, kada, daleko bilo, nekome padne na pamet da mu, makar i prividno, kao kroz maglu, vratiš nekog dragog pokojnika, da bi mu ovaj nešto rekao, nešto što nije stigao da mu saopšti za života. Kako bih se ja izborio sa tim?

Lepotice zemna, podzemna! Šta li sad radiš, o čemu li maštaš, čije li priče sada slušaš? Možda i u ovim trenucima možeš da me čuješ, pa da ti se sok života vrati makar i na tren?!

A kada kažem tren, jasno je da istovremeno mislim i na večnost. Takvu večnost smo oboje osetili kada sam te jednog popodneva video kako šetaš ulicom, glasno razgovarujući sa nekim preko telefona. Izgledalo je kao da pričaš sama sa sobom, zbog onih slušalica i mikrofončića, a ja za tu tekovinu tehnike još uvek nisam znao. Obradovao sam se što si u svom svetu, što isto kao i ja nisi sama onda kada nikog vidljivog pored tebe nema, pa sam hteo da proverim koji su to duhovi kojima se onako glasno i srdačno obraćaš. Pratio sam te diskretno, već pun zanosa i blagosti prema duši tvojoj, i video gde živiš. Lepa zgrada. Malo trošna, kao naše duše grešne, ali i mistična, monumentalna u svojoj prostoti i blagoj oronulosti, kao i osmeh moj.

Nekoliko puta sam stajao ispred ulaza i čekao da se pojaviš. Menjala si garderobu kao mudrac što menja svoje sagovornike u pustome polju ili na nekoj planini; on ih menja, ali njegova pouka sve vreme ostaje ista, čak i kada je različitim rečima i primerima saopštavana. Isto tako si i ti, lepoto moja u sanduku, menjala haljine, pantalone, bluze i cipelice, a sve vreme ostajala svoja, zračila svojom lepotom i nenametljivom ugodnošću. Neka nam je nazdravlje onda kada se lepota i mudrost spoje ujedno!

Nemoj misliti da se nisam pripremao za naš prvi susret. Svaki tren onoga vremena koje ne poznaje ni početak ni kraj je bio jedan korak ka visini, ka mestu na kom se ti kreće svojim ubrzanim i poletnim koracima. Jednom sam navodno slučajno prošao pored tvoje zgrade; jednom sam stajao u njenoj blizini i pušio nedogorelu cigaretu koju nađoh na ulici, a dva puta sam ušao i u njen ulaz, da ga „omirišem“ i dubokim uzdasima unesem u sebe, a sa njim i tvoje odsustvo u tim samotnim časovima.

Zatim, posle par pogleda koje sam ti uputio, a koji behu puni vedrine i devičanske časti, što ispred zgrade, što par metara dalje, ja sam ti prišao. I zbunila si se, bila si kao jagnje koje je vuka ugledalo. A to sam razumeo.

Nije lako ljudima kada me prvi put ugledaju, kada vide da mi je jedna ruka znatno kraća, da usta skoro i da nemam, a kada skinem naočare, oni vide da mi fali jedno oko, da je tu samo jedna rupa, crna i nedovoljno obrađena rupa, slična ovoj u kojoj sada ležiš, nesrećo moja!

Skoro pa da si pobegla od mene. Pobegla, a mene ostavila da se kikoćem tvojoj nesigurnosti i dečijem strahu, strahiću. Ostao sam tu dugo, bez obzira na nevreme koje je usledilo, jer sam znao da ćeš doći, da drugog doma nemaš, osim možda u srcu mom.

I, pojavila si se. I opet si vodila razgovor sa nevidljivim sagovornikom, bila si nasmejana i brižna prema njemu, a ja se krišom uvukao u ulaz zgrade. Pritajio sam se tu kao tvoj stidljivi obožavalac, kao neko kome tako puno treba da se odluči da kaže ključnu reč, onu reč koja će ga vratiti nebu, ili ga zauvek survati u bezdan. Svetlo nisam palio. Malo sam se raskomotio, raskopčao svoj mantil, i u svojoj duhovnoj spremnosti te dočekao.

Prvo si rekla Dobro veče, i krenula svojom smrznutom ručicom da upališ svetlo. Ja sam te za ruku nežno uhvatio i rekoh ti da se duše lakše spajaju u mraku, da su tišina i mrak jedno, a muškarac i žena dvoje – dvoje, koje jedan kosmos spaja.

Nikada neću zaboraviti kako si vrisnula. Istrgla si svoju ruku iz moje, i krenula da bežiš – ah, opet da bežiš – napolje, kao da ja tu živim, a ne ti, kao da mrak ne treba da bude naša kuća, naš jedini dom. Pošao sam za tobom i, jureći te, pevao najlepše što umem, glasno i umilno, dok je kiša lila po okolnom blatu i kamenju, kao i po licima našim.

Nakon toga sam se povukao. Proveo sam svega dva dana na jednom tajnom mestu da se priberem, da pokušam da shvatim šta se to sa mnom, tačnije, sa nama dešava. I nije mi dugo trebalo pa da se samo dodatno uverim u to da je sve ovo nešto u čemu kosmičke sile učestuju nemilosrdno, ne pitajući nikoga da li mu se to sviđa ili ne, već da je pitanje samo ko može koliko od toga da razume.

Sledeći put kada sam došao, videh izdaleka da više nisi sama. Neki čovek je išao sa tobom; iz prikrajka sam sve to gledao i jasno shvatio da se on ne odvaja od tebe. I nije me spopala ljubomora zbog toga. Naprotiv.

Znao sam da je za tebe bolje da ne budeš često sama, i da ćeš tako možda lakše i mene da prihvatiš, da će ti taj čovek, ko god on bio, možda i objasniti da se ne kriješ više od nekoga ko ti samo dobro želi. Već posle nekoliko dana otkako sam se povukao, dajući ti dovoljno vremena da se pribereš i shvatiš gde si pogrešila, pročitah slučajno na naslovnoj strani jednih novina: „Mladu devojku iz N. napao manijak sa invalidnim licem!“

Šta sam mogao na to da kažem? Samo sam duboko uzdahnuo, i nastavio dalje.

Dani su tako prolazili, kao što prolaze nesređene misli kroz glavu kakvog pijanca: nemirno, burno i neuhvatljivo. I opet sam te, poigravajući od radosti slatke, sreo. Neko te je dovezao kolima i pošto si ti izašla, ubrzo krenuo dalje; nije te ispratio, čini mi se, čak ni pogledom. Bila si sama. Išla si ubrzano, a sa lica ti je nestao onaj mir. Polako si ulazila u ulaz jedne zgrade koja se nalazila daleko od onog mesta gde sam ti izrekao one reči iz dubine srca, a koja je, gle čuda nedokučivog, bila blizu jednog zapuštenog vagona u kojem sam znao neretko da otpočinem. I tačno sam znao šta radim, teško je i zamisliti koliko sam u spontanosti svojoj bio pripravan prateći te sa osmehom, lagano, korak po korak. Iskoristio sam svu svoju snagu da te dozovem pameti. Ti si, sećam se, izvadila neku bočicu i prsnula mi nekakav sprej u lice. U „invalidno lice“, kako su oni knjiški zvrndovi napisali. Ali, nije vredelo. Na jedno oko sam zažmurio, a drugo, s obzirom da ne postoji, nije sa tvojim nerazumnim besom sarađivalo. Ipak sam te brzo savladao.

Ah-h-h... Kako sam te samo ljubio. Moja kraća ruka ti je milovala lice, a ona duža sve ostalo. A ti mi, posle nekog vremena, sve dozvoljavala u mraku!

Posle toga sam uživao nekoliko dana u blagodetima sećanja na to veče. Priznajem, nije bilo u redu sa moje strane što ti se nisam neko vreme javljao, ali i ti si pogrešila što mi nisi javila u kojoj si bolnici bila, i od čega to boluješ. Želeo sam da ti dođem u posetu, ali kako kada nisam znao da li si u Kliničkom centru ili možda na nekoj privatnoj klinici, niti na kom si odeljenju. Možda si, ljubavi moja neumrla, bila u onoj bolnici u kojoj sam i ja nekoliko puta bio na silu odveden, i iz koje sam tako lukavo i spretno bežao.

Nije bila kratka ta naša razdvojenost. Naprotiv, trajala je dugo koliko traje i put od pitanja jednog, do odgovora drugog mudraca.

Primetio sam da te više nema ispred zgrade. Ja sam stavio šešir, veštačka usta prekrio šalom, a okraćalu ruku „zamaskirao“ tako što sam nagurao gomilu zgužvanog papira u rukav mantila i takvog ga „zaglavio“ u džep pantalona. Nekako sam uspeo da prebrodim tremu i krenuh da te tražim. Od jednog do drugog odeljenja na Kliničkom centru. Ovoga puta su mi dnevne novine bile od koristi, jer sam saznao čime se baviš i koliko godina imaš, pa sam u jednoj igraonici mogao da te nađem na jednoj društvenoj mreži. Saznadoh i tvoje ime, i krenuo sam u potragu koja nije dugo trajala.

U toj igraonici sam saznao još nešto. Videh da si na nekim fotografijama sa nekim ljudima. I ispod jedne, na komentar jednog mladog čoveka koji ti je rekao da si lepa, ti si odgovorila: „Hvala, kolega!“

Tvojim komšijama sam se, onako sređen i zamaskiran, predstavio imenom tvog kolege, čak i rekao na kom fakultetu studiram zajedno sa tobom, pa i odakle dolazim, i od jednog ljubaznog starca saznao da si u kući svoje bake, u selu M, i da je tamo još neko sa tobom.

Otišao sam do tog mesta, šetao, tražio, i ubrzo te i našao; našao gde ležiš, gde se lečiš... Nije to išlo tako jednostavno, i samo ja znam koliko sam od žudnje za tobom propatio, ali sam konačno dočekao da jasno vidim u kojoj sobi provodiš noći. Tvoju baku nisam video, ali jednog muškarca koji je povremeno izlazio iz kuće, nosio crvenkast džemper i nešto radio u dvorištu, sam viđao često. Jednom sam ga čak i zapitao da li može da mi kaže kojim putem da se uputim do glavnog puta koji vodi u selo R.

Onda sam se, posle nekih dva-tri dana, vratio, sa malo drugačijom garderobom na sebi.

Seoske kuće su niske, i za mene, koji sam, kako već rekoh, čak i iz jedne bolnice koja takođe beše u selu, uspevao da pobegnem, to je bio mačiji kašalj. Uspeo sam da uđem unutra, posle par sekundi tihovanja u mraku sobe da razaznam gde se šta nalazi, i onda ugledao tebe kako nežno spavaš, kao golubica. Dugo sam te tako samo posmatrao.

Bio sam ćutljiv kako samo nesrećno zaljubljeni čovek to zna, kao mudrac što je ćutljiv pred licem bezumnika. Prišao sam vratima sobe, oslonio uho na njih, i bio zadovoljan tišinom koja je ispunjavala celu kuću. Skinuo sam mantil, šal, cipele. Legao sam pored tebe, ćutao i po prvi put slušao kako dišeš, gledajući mrak koji kao da se, vođen tvojim udisajima i izdisajima, skupljao i širio u toj maloj sobi, znajući da se to isto dešava i u celom kosmosu. I opet je kratka ruka milovala tvoje lice, a ona druga sve ostalo. I mnogo je duže trajalo, jer smo bili u zatvorenoj prostoriji, a ti nisi puštala glasa od sebe. Spavala si neobično tvrdim snom, kao što mudri ljudi ne znaju za sebe niti za bilo šta oko sebe, dok su svojim dubokim mislima zauzeti.

I opet si, kako sam saznao, otišla u bolnicu na lečenje. I tada su, kao što znaš, počele moje posete. Ovoga puta sam bio uporniji, i ubrzo uspeo da te nađem.

I njima sam rekao da sam tvoj kolega, ali da ne živim u N. već da moram da putujem, da bi mi dozvolili da te posećujem kasnije, u predvečernjim satima. To mi je takođe odgovaralo jer sam tako izbegavao da se sretnem sa bilo kim ko nema razumevanja za moju ljubav prema tebi. Nekim medicinskim sestrama sam se svideo, iako sam samo tri puta bio da te vidim. Za to vreme sam ti pričao o mnogo čemu, ali najviše o ljubavi koju gajim prema tebi, i zamerao ti što nisi našla načina da mi se javiš, nego moram ja, pred ljudima koji za našu ljubav i ne znaju, da se lažno predstavljam i da, na neki način, izigravam klovna.

Moja ljubav je, očigledno, bila toliko jaka, a talenti neizmerno veliki, da sam, kao što već rekoh, uspevao da te vraćam iz kome. Krenulo je polako; prvo sam osetio da se u tebi nešto pokreće, da jedan deo tebe poigrava i mili polako, a onda su se postepeno pokretali i delovi tvoga tela: prsti, usne, ramena... Nisam siguran, ali mislim da je moja priča izvršila uticaj na pacijente i u drugim sobama, i na drugim odeljenjima, slično laganom, jedva primetno zemljotresu. Ali, tebi je, nedostižna moja, to bilo isceljenje naspram kog su svi lekovi samo jeftini slatkiši. Jedna medicinska sestra je primetila da se nešto nesvakidašnje dešava i, ne verujući svojim očima, stajala je i gledala čudo koje se odigravalo pred njenim smrtnim očima.

Grudi su ti se nadimale, skoro isto kao i onda kada smo se voleli u ulazu one zgrade i u kući tvoje bake; usta su ti se nežno otvarala, pa si čak ispuštala i glas od sebe, nežno ali i snažno, na trenutke i odlučno; rekao bih – nepokolebljivo, baš kao što kažiprst mudraca pokazuje nekom zabludelom nesrećniku kojim putem da krene.

Ta žena je, gledajući to što se ne vidi, i slušajući ono što se ne čuje, stala pored mene i upitala me je da li sam ja onaj što je bio juče, što je bio i prošle nedelje, i krenula da me ispituje o nekim detaljima, da bi se u jednom trenutku povukla, a mene ostavila da razgovaram sa tobom. Već se bilo skroz smrklo, kao što si se i ti, srećo moja pretužna, smrkla onog popodneva kada si me prvi put ugledala.

I onda, kada sam se ja najmanje nadao, ti si se podigla sa kreveta, oborila flašice i jedan poveći metalni sud sa stočića koji se beše nalazio sa tvoje desne strane, i crvenim, baš tako, crvenim očima me pogledala, i tuđim glasom glasno rekla:

"Čovek sa malom rukom! Čovek sa malom rukom! Čoveksamalomrukomčoveksamalomrukom... "

To si više puta ponovila vrišteći i bacakajući se po krevetu i, taman kada sam, sav uznemiren i zbunjen, hteo da te primirim, u sobu su uleteli doktor, ona ista medicinska sestra, i još jedan muškarac koji nije nosio belo odelo.

Nisu mi dozvolili da ti dođem na sahranu. Molio sam mog doktora, obećavao sam mu da neću više da bežim odavde, da neću svojom kraćom rukom da milujem žene u bolnici, ali samo da mi dozvole da prisustvujem tvom opelu.

Ništa, draga moja, sve to beše uzalud. Čak su me odveli na neko odeljenje sa kojeg je nemoguće pobeći. Užas!

Ali, ponekad, posle svega što sam sa tobom proživao za ono kratko vreme, pomislim da je za sve kriva kraća ruka. Ona ti je ljubav dala, a ti je nisi razumela.

"A meni se čini da je strah najveća sramota ovog svijeta, i najveće poniženje čovjekovo. Izmahnut je nad njim, kao bič, uperen u grlo, kao nož. Čovjek je opkoljen strahom, kao plamenom, potopljen njime, kao vodom."
Meša Selimović

I DEO - VOŽNJA

Prvo što im moja supruga kaže glasi: “Niko ne dolazi da vam pomogne. Niko nikada neće doći. Izbijte to sebi iz glave. Jedina osoba koja vam može pomoći ste vi sami.” Njeno ime je Marija, diplomirani je doktor psihijatrije i punih sedam godina radi kao ovlašćeni terapeut za žrtve nezgoda i lice koje pruža pomoć preživelima nakon ozbiljnih telesnih i psihičkih trauma.

Dešava se da neki od njenih pacijenata komentarišu: "Pa eto vi ste došli". Marijin odgovor je: "Da, ali samo da vam kažem da niko neće doći."

Nekima od njih to je smešno, ali većini takav stav dođe kao šok. Ali upravo u tome je stvar. To je namera terapije. Nakon šoka dolazi otrežnjenje.

Barem bi tako trebalo biti.

Čak ni moja supruga, međutim, neće tako lako priznati da dobar broj osoba pod ovakvim vidom tretmana nikada ne prevaziđe početno negiranje. Nikada ne načini prvi korak ka isceljenju. Oni večito ostaju zarobljeni u mehuru samoobmane i samosažaljenja. Igra je za takve gotova pre nego što je i počela. Život je za njih završen onog trena kada im se desilo ONO STRAŠNO (kod svake osobe drugačije), događaj koji im je izvrnuo psihičku postavu naopačke, da se više nikad ne vrati na svoje mesto.

Marija je vrhunska u svom poslu ali kada su joj pre dve nedelje iz tužilaštva ponudili da radi na slučajevima oporavka sa žrtvama Kasapina (kako su ga uglavnom zvali po medijima. Drugi nazivi, poput *Trboseka*, *Vulvoreza* i *Pičkovaditelja*, bili su koliko uvredljivi i degradirajući za žrtve, toliko i pogrešni, neprecizni) savetovao sam joj da odbije. Zapravo, molio sam je da to ne čini.

Iz takvih misli prekida me brundavi glas mog kolege.

"O čemu, jebote, tako naporno razmišljaš? Ćutiš već deset minuta i dahćeš kao kučence.” pita me. “Dođavola, mogao sam da povedem svog rotvajlera Rudija na posao. Ha! Bio bi zanimljivije društvo". Njegovo ime je Krsman Konstantinović, petnaestak godina je stariji od mene, misli da je uhvatio Boga za muda, i da zbog svojih godina i navodno bogatog iskustva u policiji ima pravo prvenstva u upravljanju službenim vozilom, uvek i zauvek. U saobraćaju smo i krećemo se od despota Stefana ka Cvijićevoj i bulevaru kralja Aleksandra. Krsman voli da počne obilazak preko glavnih gradskih arterija. *Da razbije ugrušak kriminala*. Njegove reči.

"O tome koliko su žrtve patile. O tome koliko smrdi u autu od tvojih motanih cigara. I tome da li ćemo ga ikad uhvatiti", ne propuštam priliku da mu odbrusim istom merom na podjebavanja koje samo on smatra zabavnim.

"Ovo je vrhunski uvozni duvan iz Turske, ti neznalice", odgovara, pokazujući ponosno na ljigavi vršak filtera koji u sebi čuva gomilicu braonkaste gadosti. "Uostalom, ko vozi auto ima pravo da pripali po koju. Šta ti ja mogu što si nepušač?"

"Možeš da budeš toliko uljudan da ispušiš te smrdljive štapiće kancera na pauzi. Ili barem da otvoriš širom prozor kako bi dim izašao vani", ponavljam primedbe i predloge koje je čuo već hiljadu puta. Do sada, ništa nije pomagalo, nijedan od finih načina.

Moraću da promenim pristup, pomislih razgnevljeno.

"Da ti odgovorim na prvo pitanje. Jebeno mnogo. Mislim, ono kao stravično mnogo. Da li znaš koliko ima nervnih završetaka na toj ženskoj stvari?"

"A ti kao znaš?"

"Sve se može naći na intenetu, kolega, pa čak i takav zabavan podatak. Sa sve ilustracijama", kezi se punim usnama ispod brkova u stilu Gige Moravca. Krsman je prava kopija lika iz nekada popularne televizijske serije, i živi u svom svetu koji je prestao da se razvija i menja početkom devedesetih. Daću vam primer. Misli da je *Titova policija* uzor po kojem bi trebalo organizovati i voditi sve državne službe današnjice, baš kao i čitavu državu.

"Red, rad i disciplina", njegov je moto, naročito ako se pravila te maksime ne odnose na njega lično, već na sve one koje smatra drugačijim, *izrodima* (tu pre svih spadaju narkomani, pederi, pripadnici drugih nacija, žene - *iako ovaj to nikada ne bi priznao*, i mala deca do tinejdžerskog doba).

"Dakle? Koliko?", upitam nervozno. Pretpostavljam da blefira, te da ni sâm nema blagog pojma.

"Huh? Ah, da. Žensko dugme za zabavu. Verovao ili ne, prema novom istraživanju, taj broj iznosi neverovatnih 10.281. Poređenja radi, dlan ima 17.000 nervnih završetaka, i to na daleko većoj površini! Zamisli samo to! Koliko osećaja može proizvesti. Koliko uživanja! Nije ni čudo što žene onoliko stenju za vreme hopa-cupa radnje, ha!", prostački se smejulji. "Sa druge strane, koliko bola može naneti..." Njegovo lice se smrači. Znao sam o čemu razmišlja. O detaljima iz slučajeva.

Njegova kratka lekcija o osetljivosti dražice, medutim, naterala me je i samog na razmišljanje. Taj deo ženske anatomije nije bio slučajna meta serijskog sakatitelja koji je u poslednjih par meseci operisao na širem području Beograda šireći užas i stravu među građanstvom (daleko veću među ženskim delom, očekivano), već je pored očiglednog seksualno-sadističkog imao i dublji, simbolički smisao, bio sam čvrsto uveren u to.

Kasapin svojim ručnim radovima želi nešto da nam poruči.

U nesrećne okolnosti samih slučajeva spada to da su već tri žrtve (od ukupno sedamnaest! Ova brojka bila je svakako bruka i sramota za čitavu beogradsku policiju koja je iskazivala prezira vrednu nemoć u sprečavanju zločina, ali se o tome za sada ćutalo) podlegle ranama i psihofizičkoj torturi kroz koje ih je zločinac provukao, kao i da nije bilo konkretnih tragova, izjava svedoka niti materijalnih ostataka na mestima zločina (mesta otmica i mučenja bila su zapravo uvek razdvojena i drugačija od slučaja do slučaja) koji bi ukazali na identitet počionica. Zbog svega navedenog, još uvek nemamo nijednog osumnjičenog, što je krajnje frustrirajuće, iako pripadnici odeljenja za krvne i seksualne delikte, naše kolege i drugi inspektori, revnosno pročešljavaju sve seksualne prestupnike u krugu od pedeset kilometara.

Kod *Adiko banke* skrećemo u Gospodara Vučića. Ponekad bi jeli u ovdašnjem restoranu *Tabor* ili pekari *Lulu*. Kako ponovo ćutim (a može biti i da dahćem) kolega Krsman me štipa za podlakticu, potezom od kojeg mi meso crveni, kao upaljeni sikilj.

"Aaaaoj! Prekini da se ponašaš ko kreten!", vrištim na njega, znajući vrlo dobro da je upravo to i želeo. Da izazove reakciju.

"Hajde, hajde, nemoj da se duriš kao neka curica. Hteo sam samo da ti demonstriram koliko je osetljiva ljudska koža, čak i na tako relativno nezanimljivom mestu kakva je muška podlaktica. Zamisli onda koliko mora boleti povreda dole..."

"Prekini. Ne želim to da slušam", zaustavljam ga. On, na svu sreću, ponekad, ume da prepozna kada je preterao. *Ne i uvek*.

“Zašto si ti uopšte u dugim rukavima? Po ovoj vrućini vani?”, pita me podozrivo.

“Gledaj svoja posla.” Košulje na kratke rukave kakve je on navlačio na svoj medveđi torzo smatrao sam izrazom krajnjeg neukusa.

Razmišljam o slučaju. Kasapin je na nekoliko mesta sa kojih je oteo žrtve ostavio istovetnu poruku: "*Oduzeo sam im dar koji nisu umele da cene*", na tipskom belom papiru za štampanje, formata A4. Slova su isecana iz novina. Krsmanu je poruka zvučala samoobjašnjavajuće. *Psihopata nam naglašava kako mrzi žene*, njegovo je tumačenje. Mene pak ova zbunjuje. Za početak, zašto bi je uopšte ostavljao? Kada bolje razmislite, nije imalo mnogo smisla. Možda, ali samo možda, je ulaganje truda oko njenog sastavljanja bila poruka sama po sebi, ona značajnija. Poruka je palimpsest. Ako značenje i postoji, nalazi se na nižem, dubljem nivou. U šta sam ja verovao? Da je ostavljanje papira na mestu zločina neka vrsta podmetačine, vid skretanja pažnje ili bolesne igre. Osim toga, ukazivalo mi je da tip ima kompleks Boga. *On* im je oduzeo dar. Naravučenije: *Bog daje, Bog uzima*. Kasapin je možda sebe video kao pravednika, onog na misiji?

Ali ne, time nas samo navodi na krivi trag...

"Dobro, da ti odgovorim onda na pitanje da li ćemo ga uhvatiti", čujem glas koji me vraća u sopstveno telo i policijsko vozilo.

"Verujem da hoćemo. Ne, sasvim sam siguran u to, kao što sam siguran da je moje ime Krsman.”

“Čini se da puno razmišljaš o tome. O njemu”, konstatujem.

“Moraš ući u um ubice da bi ga shvatio dečko, predvideo njegove korake i na kraju uhvatio”, izgovara ozbiljnim glasom.

“Previše gledaš američke krimi-serije. Osim toga, on istom logikom može ući u um prosečnog policajca, inspektora, tvoj ili moj, kako bi predvideo korake policije i time prednapredio svoje hapšenje.”

“Pff, to ne ide tako. Kažem ti, naš je!", viče uzbuđeno i pomalo ljutito. "Pitanje je časa."

"Hmm. A na čemu zasnivaš takav optimizam?", ne mogu se suzdržati. Znam vrlo dobro da mu to daje samo novu priliku da iznese smešno zastarela, infantilna ili prosto-naprosto šovinistička razmišljanja o životu i svetu oko nas, kojih je inače pun kao načelnikovo dupe hemoroida. "Podsetiću te da još uvek nemamo nijedan trag i..."

Sad on prekida mene nestrpljivim pokretom ruke.

"Znam, znam, ali taj govnar moraće nekad da pogreši. Razmisli, to je pitanje verovatnoće. Do sada je imao puno sreće. Kad kažem puno, mislim preeeviše, mnogo više nego što seronja poput njega zaslužuje. Jedna od preminulih ga je videla, videla je njegovo lice! Nažalost, njena smrt nas je pretekla u dobijanju boljeg opisa. Postaje aljkav, svaki njegov novi napad sve je ishitreniji i nepripremljeniji. Video si mesto dešavanja u Rakovičkoj šumi... Čoveče, kakav nered! Kladim se da mu se jako žurilo.”

Ja škrgućem zubima u besu. Svaka reč iz njegovih ustiju me nervira. On to za sada ne primećuje već nastavlja: "Zato kažem, dočekaćemo da napravi grešku. A tad je naš, kučkin sin! Platiće za sve što je uradio tim... tim ženama."

Ne može čak ni da se natera da ih nazove pravim imenom. Onim što zapravo jesu. Prostitutkama. Kurvama. Zagledam ga malo bolje.

Kladim se da redovno odlazi kod neke, javlja mi se to otkrovenje. U tim godinama, sa klimavim brakom na grbači, bez dece, sa uspešnom i samoostvarenom ženom u kući koja *ne* miriše na kuvani ručak, kladim se da nema ništa od seksa. Da, njega je žena davno izbacila iz postelje. Sad mu ostaju samo one. Uličarke.

Podsećam se profila Kasapinovih žrtava. Od njih sedamnaest barem za polovinu, to jest njih osam, utvrđeno je da su se godinama unazad bavile najstarijim zanatom.

Vremenom smo za još tri utvrdili da su prodavale svoje usluge preko sajtova i servisa za poslovnu pratnju.

Internet, čoveče. Svetska mreža današnjice. Gotovo savršeni uslovi za bavljenje svim vrstama kriminala, razmišljam.

Od preostalih šest žrtava koje nisu imale tako jasne i lako otkrivajuće veze sa prostitucijom, barem za četiri postojala je osnovana sumnja da su za vreme studiranja davale svoje telo u zamenu za novac ili neku drugu vrstu materijalne dobiti. Šablon je bio gotovo identičan. Te devojke dolazile su u veliki grad iz kojekakvih vukojebina centralne, zapadne ili jugoistočne Srbije (znatno manji broj iz Vojvodine). Poticale su iz siromašnih i/ili rasturenih porodica od kojih nisu dobijale dovoljnu podršku.

I naravno, sve devojke imaju još jednu zajedničku stvar. One su lepe. Ne ono kao obično lepe, već su zaista rasne lepotice. Video sam slike, proučavao sam njihove profile na društvenim mrežama. Na koncu, video sam ih uživo. Verujte, svaka od njih naterala bi muškarce da se okreću za njom na ulici. Ili je to barem tako bilo pre... *događaja*. Pre napada i povreda. Pre trauma. Pre povlačenja tih zavodljivih vila u sopstvene ljušture izolacije i samosažaljenja.

Stižemo do Autokomande i ulazimo u Vojvode Stepe.

II DEO - POZIV

"Šta misliš, da nije nešto kao religijski?", čujem jasno i glasno taj mrski mi glas.

"Šta to?"

"Pa *to*. To što im radi. Taj bolesnik. Znaš, čitao sam da u Africi među određenim zatucanim plemenima postoji praksa obrezivanja ženskih genitalija, žensko sunećenje, ako hoćeš tako da ga zoveš. Devojčice koje i ne shvataju šta će im se desiti, povređuju roditelji, bliski rođaci ili verske vođe. A znaš zašto im to rade? Navodno, po njihovoj veri koja je najčešće neka ekstremna varijanta mudžahedinstva pomešana sa lokalnim vudu-džudžu sranjima, telo znači seks, a seks znači greh. Devojke su za čitav život obeležene i onesposobljene da uživaju u polnom odnosu.

Možeš misliti kako to utiče na njihovu psihu? Zapravo, prema podacima Ujedinjenih nacija, preko 200 miliona devojka i žena trpi posledice ove vrste sakaćenja. To je da se smrzneš. Čoveče, kuda ide ovaj svet? I taj Islam, jeboteee, kakvi ludaci. Šta kažeš?"

"Kažem da si danas prepun informacija. Kao enciklopedija na dve noge, sa galopirajućom verbalnom dijarejom."

Ne želim da mu priznam kako njegovo nesuvislo razglabanje, barem delimično, pogađa metu. Odstranjivanje klitorisa, tog centra ženske seksualnosti, značajnog elementa njihovog identiteta, zaista može imati određene elemente spiritualnosti ili sujeverja. Nekog višeg simbolizma koji nam promiče.

"Uostalom...", nastavljam, "sećaš se šta su nam rekli doktori. Da su klitorisi žrtava odsečeni hirurškom preciznošću, uz sve mere sterilnosti opreme i sanacije rane, veoma nalik propisanoj proceduri koja se sprovodi u bolnicama. Postoji i reč za to: klitoridektomija, potpuno ili delimično odstranjivanje osetljivog klitorisa i kože oko njega. Stoga, ne možemo poreći da počinilac ima zavidno medicinsko znanje. Đavola, možda je po profesiji doktor ili medicinski radnik. To mi se nekako ne uklapa sa religijom."

"Hmm, možda si u pravu." Krsman češka svoju dvodnevnu bradu.

Uspeo sam da ga pokolebam! Čestiram sebi na ovom sitnom uspehu. Više je nego jasno da se inspektor Konstantinović i ja ne mirišemo preterano. Ne znam kako bi on to sročio ali mogu vam reći da ja njega ne podnosim. Već nedeljama unazad pokušavam da se otkačim od njega i promenim partnera. Samo, nikako da ugrabim pravi trenutak i odem kod načelnika na razgovor. Siguran sam da će ovaj razumeti.

Pored svog iritirajućeg karaktera čuo sam glasine da je Krsman prljavi policajac koji uzima mito i čini usluge određenoj grupici krimosa sa Voždovca. U redu, možda sam baš ja bio taj koji je započete glasine raširio po kantini, ali to ne menja stvar. Ja ne želim da mi taj nadobudni seronja bude partner. Ne sada, nikada više. Nažalost, moram se strpiti još neko vreme.

“Šta li radi sa njima? Sa delovima koje uzima? Oduvek sam se pitao”, mumla.

“Verujem da ih sakuplja i čuva. Ne bi se inače toliko potrudio oko njih.”

“Misliš kao što deca skupljaju one klikere iz Lidla? Da ima neku kutijicu i posebno mesto za svaku od tih isečenih parčića mesa?”

Ta slika je dovoljno gadna, te ne odgovaram. Ipak, ne mogu da se ne nasmejem u sebi.

"Proširićemo onda istragu na doktore i medicinsko osoblje na području Beograda i okoline", izgovara moj partner zamišljeno. Ja prevrćem oči. "Ovakve vrste izopačenosti ne mogu se javiti tek tako, iznebuha. Možda je i ranije imao probleme sa vlastima? Možda ga je tužio neki od pacijenata zbog nesavesnog lečenja? Možda je jedan od hirurga koji je izgubio licencu? Kladim se da će nam upoređivanje podataka medicinskih tužbi i dosijea seksualnih prestupnika pomoći da ga nađemo!" A onda se priseća kako je uopšte došlo do rađanja "njegovih ideja" oko nastavka istrage.

Okreće se prema meni. "Dobro razmišljanje, to za doktore. Svaka čast", izgovara brundavo, poput postiđenog medveda. Verujem da je to prva pohvala koju sam dobio sa njegove strane u ove tri godine koliko radimo zajedno.

Jebote, pune tri godine!, pomišljam u mešavini prezira i rezignacije. Skrećem misli ka slučaju. I sâm sam dosta istraživao. *Evo jedan fun fact za tebe kolega. Za razliku od odgovarajućega muškog organa, penisa, klitoris ne poseduje produženi deo mokraćnog kanala i jedina mu je uloga podsticanje seksualnog zadovoljstva. Jedini poznati izuzetak u životinjskom svetu od ovog pravila je pegava hijena, kod koje je urogenitalni sustav preinačen tako da ženka mokri, razmnožava se i rađa kroz uvećani, erektivni klitoris. Drugim rečima, ženka pegave hijene sasvim je sposobna da doživi orgazam i dok mokri i rađa štenad.*

"Definitivno je muškarac", izgovara Krsman. "Ne moramo proveravati doktorke i medicinske sestre. To će nam smanjiti obim posla."

"Zašto?", pitam zbunjeno.

U mom umu to je androgina figura obavijena crnim maglenim plaštom koja polako isparava i pokazuje njegovo/njeno telo u svoj svojoj slavi. Nikada nisam pomislio da pol može biti bitan. "Možda neka ljubomorna suparnica. Ili kakva ludakinja posebne vrste", spekulišem, ne naročito promišljeno. Stvar je u tome što ako Krsman kaže "ne", ja kažem "da". Ako on kaže "belo", ja kažem "crno". Možda smo zato i uspešan par istražitelja? Svaki slučaj sagledamo celovito, iz svih uglova.

"Aaa, ne. Žene ne mogu biti takvi sadisti. Samo muškarci."

Paaa, još jedan pogodak u obruč sa linije slobodnih bacanja. Hej, nikad nisam rekao da je Krle loš inspektor, već samo loš čovek, nepodnošljivog karaktera.

Kod Saobraćajnog fakulteta smo. U tom trenutku dobijamo poziv preko radija. Kako su njegove ruke zauzete volanom, ja prvi dohvatam motorolu. On to ispraća mrštenjem.

"*....kšššš... poziv svim vozilima. Stanari Vaska Pope prijavili su vriske iz kuće sa visokom, belom ogradom, na broju 23. Osim toga, videli su nagu okrvavljenu devojku, visokog stasa i dugačke puštene kose kako se tetura vani iz dvorišta... kšššš.... Moguće nasilje u porodici ili seksualni napad. Potreban hitan odlazak na lice mesta... odjava... kšššš*", objavljuje dispečerka.

Stežem radio predajnik tako da krcka plastika.

Gledamo se. Mislimo isto. Dispečerka nije u pravu. Nije u pitanju nikakvo nasilje u porodici.

"Osamnaesta žrtva", izgovara. "Sad je naš!"

Pre 48 časova prijavljen je nestanak Aleksov Teodore, dvadesetdvogodišnje studentkinje farmacije, rodom iz Negotina. Nestanak je prijavio njen dečko. Rekao je da je trebalo da se nađu na žurci zajedničkih prijatelja. Teodora se nije pojavila. Od tada se nije javljala na mobilni. Dečku je to bilo sumnjivo jer se nikada ranije nije tako ponašala (ne naročito uverljivo objašnjenje, ali je, na svu sreću, bilo dovoljno dobro da policijski kerovi načulje uši i podignu radar). Zašto smo uopšte na nju i njen slučaj obratili pažnju? Zato što se uklapa u profil - mlada je, novopridošlica u veliki grad, i najbitnije od svega, prekrasna je.

Teodora je jedno od probranih lica *Elite modelinga* za 2023. godinu. Sigurno ste je videli u nekoj od reklama kozmetičkih proizvoda. Teodora ima kosu boje meda, smaragdno zelene oči, jedva primetni ožiljak na levoj obrvi i sneni izraz lica, kao da je u ovom svetu tek delimično i povremeno. *Đavolski zavodljiva kombinacija*, razmišljam. U toku je provera njenih sklonosti ka razvratu i prostituciji.

Još uvek nismo imali nikakvih potvrdi u tom smeru, ali nedostatak dokaza ne znači i dokaz nedostatka, zar ne? Oduvek sam se pitao šta ih potera na takve životne odluke? Čista nužda ili u tome ima nečeg drugog, opskurnijeg. iskrenijeg?

"Hold your horses", izgovaram.

"Šta ti pa sad to znači?"

"Znači da još uvek ne dižeš svoja očekivanja previsoko."

"Daj mi to ovamo!" Iz ruke mi otima radio uređaj i gura ga u migoljavo gnezdo svojih brkova: "kšš... Ovde vozilo br.13. Inspektori Konstantinović i ahmmm, Šarić. Blizu smo mesta događaja. Idemo da proverimo. Odjava... kšššš".

Naglo koči, prebacuje se u drugu traku vratolomnim pokretom, spojem nekoliko saobraćajnih prekršaja. Večito nervozni beogradski vozači trube.

"Siguran sam da ima i bližih patrola", spočitavam mu.

"Možda bi mogao da se smiriš."

"Mi ćemo stići prvi. I ne pričaj mi da se smirim!". Upućuje mi *onaj* pogled.

Kako ti kažeš ortak. Kako ti kažeš.

Ulećemo preko Crnotravske u Savu Miškovića. Vidim Dedinje iza čirastog izraštaja na gradskom tkivu koje se zove VMA.

III DEO - KUĆA

Zaista smo prvi. Moj partner Krsman ne likuje zbog te činjenice kao što bi mogao, previše je fokusiran na posao. Očajnički želi da ovaj prepad bude poslednji. Da to bude *Onaj* dan. Dan kad je uhvaćen Kasapin.

“Da li stvarno misliš da je u pitanju Teodora?”

“Čuo si opis.”

“U redu. Ali to i dalje ne znači da je nestala devojka u međuvremenu postala najnovija žrtva čoveka za kojim tragamo.”

“Čoveka?! Nazvao si ga čovekom? On to nije. To je monstrum.”

“Dakle?”

“Instinkt mi kaže da smo blizu.”

Instinkt?! Jebote, to govore samo nadrkane žace u američkim filmovima. Ko ti misliš da si?, pomišljam.

“Koliko mi znamo, ovo može biti i kuća njenog dečka. Klinac ima tu sumnjivu pokajničku facu.”

“Ovo nije adresa na kojoj je prijavljen njen dečko. Jebote, jel‘ si ti uopšte čitao prijavu?”

Dođavola! Ponovo je u pravu. Ćutim.

“Mislim...”, on dahće. “Mislim da je Teodora pogledala životinji u oči i da je uspela da mu umakne. Bravo za devojku.

Pričaćemo kasnije sa njom, kada je pronađemo, a sada ćemo izvršiti raciju na ovo mesto. Budi spreman i čuvaj mi leđa!",

Krsman šišti od uzbuđenja. Vadi oružje. Proverava da li je napunjeno.

“Da li je to zaista neophodno?", podjednako mislim na njegovo kurčevito hvatanje za pucu, kao i na odluku da ne čeka drugu patrolu ili dopunski par inspektora.

"On je moj, jel‘ razumeš?", prilazi i hvata me za rame čeličnim stiskom. "A ti ako si se usr’o, ostani ovde i sačekaj pojačanje, baš me zabole šta ćeš da uradiš od ta dva!", on odlazi dalje prema senci koju tvori zid. Ovaj je visok i blještavo bele boje, baš kao u jezgrovitom opisu iz pozivu sa radija. Krsmanov histrionski ispad hvata me nepripremljenog.

"Pas mater!" I sam vadim pucaljku. Za razliku od Krsmanove duge devetke, moj je *Brauning M1910*, novije generacije, sa amortizacijom trzaja. U službi, za ovo oružje i dalje preovladava nadimak "Belgijanac".

U takvom sasvim nezgodnom trenutku, zvoni mi privatni telefon. Inspektor Konstantinović, koji već zamiče za naredni ugao kuće, upućuje mi, poslednji, upozoravajući pogled (a verovatno i psovku ili dve).

Na identifikaciji piše *Marija*. Samo to. Bez onih uobičajenih dodataka *voljena*, l*epša polovina*, ili barem *supruga*. Ušeprtljam se sa javljanjem. Korišćenje tih starijih tipova telefona sa poklopcima nikada mi nije išlo od ruke.

"Hej", mumlam. Sam sebi zvučim kao kolega Krsman kojem je duvan pojeo glasne žice. "Nije baš zgodan trenutak, jel' možemo kasnije..."

"Čekaj! Hvala Bogu da sam te dobila! Kako to misliš nije pravi trenutak?"

Ja rukavom prigušujem i filtriram zvuk sopstvenog glasa.

"Na terenu sam. Sa kolegom. Ovim žutokljuncem..."

"Šta ti je sa glasom?", zvuči sumnjičavo, gotovo uplašeno.

"Prehlađen sam. Osim toga, zaista nije pravo vreme. Hmm. Hmm", brundam u imitaciji fizičkog napora.

"Slušaj, ne zanimaju me tvoji izgovori. Dva dana mi se ne javljaš. Normalno, ne bi me bilo briga... ali tvoj narednik je zvao. Kaže da se isto toliko dana nisi pojavio na poslu. Ukoliko se danas ne javiš u stanicu, pokrenuće postupak. Ne znam šta izvodiš, ali sredi to. Znaš da ne volim kada me uznemiravaju na kućni broj."

"Uh, izvini. Rešiću. Da li si htela još nešto?"

"Zapravo jesam. Vezano je za slučaj. Taj gad kojeg jurite... opasan je. Mislim, pored očiglednog, on nosi vatreno oružje. Rekao si mi da nikada niste bili sigurni. E pa, Nataša, deseta žrtva, kaže da ga ima i da je u pitanju neki hromirani automatik. Možda vam to pomogne. Da, još jedna bitna stvar. On ih drogira."

"Drogira?" Sve bolje od boljeg. Takav podatak nije se pojavljivao u izvestajima. Uznemirava me njegovo otkriće.

"Ubrizgava im benzodiazepin špricem pod pazuh. Mesto se teško otkriva, a droga nestaje iz krvotoka nakon par dana. Onoliko koliko ih drži zatočene. Znaš, dok ne obavi ono svoje..." Ona se ućuti.

Droga. Benzodiazepin. Flunitrazerpam ili rohipnol. To je moglo da objasni par stvari, poput rupa u sećanju i nedoslednosti u iskazima žrtava.

Shvatam da su ovo veoma značajni podaci, mogući prodori u slučaju.

"Hvala ti Marija. Čujemo se uskoro."

"Kako god". Ona prekida vezu.

Divim se toj ženi. Trebalo bi uskoro da je posetim. Da izgladimo stvari.

Sve mi je jasniji *modus operandi* famoznog Kasapina. Koristi pištolj, (hromirani automatik, što, čudne li koincidencije, liči na opis mog oružja?!) da bi ih tokom večernjih ili noćnih sati primorao da uđu u njegovo vozilo, u nekoj od mračnih uličica ili prolaza, na mestima gde nema svedoka. Ubrizgava im psihotik i halucinogen kako bi njihova sećanja načinio nepotpunim i varljivim, a tela slabim. Nije mu potrebna lepljiva traka, konopac, povez preko očiju, ništa od tih sranja. Odvodi ih u svoju jazbinu, neku izolovanu, zaklonjenu kuću u kojoj se oseća sigurno. Superiorno. Možda baš u sumornu palatu na Dedinju ispred koje stojimo?

Telom mi prolaze žmarci. Sad i meni radi instinkt ili kakav čudan, neobjašnjivi deo sećanja? Kako god, pogledom tražim partnera koji je odmakao daleko ispred mene u šunjanju oko kuće.

Pronalazim ga ispred stražnjeg ulaza. Ulaz je zarastao u kvrgavo, sivkasto rastinje. Iznad njega vidim svetleće oko kamere za nadzor. Začelje kuće ostavlja daleko zlokobniji utisak od prednjeg dela okrenutog ulici.

"Spreman?", kaže Krsman. Vidim ludački sjaj u njegovim očima. Imam loš predosećaj. Upada unutra pre nego što odgovorim.

Dočeka nas težak mrak. Nakon blještavog svetla vani ne uspevam ništa da vidim u prve tri sekunde. To je loše kada držite otkočeno oružje u drhtavim rukama.

"Policija!", viče Krsman. "Svi na pod, sa rukama iznad glave!"

Istini za volju, retko koji kriminalac posluša ove instrukcije, barem ne iz prve, ne pre nego što ne vidi odlučnost na licima policajaca i zjapeći otvor cevi oružja. Pomaže i koji udarac u predelu bubrega i grubo stavljanje lisica.

Ovde međutim nema kriminalca, nema Kasapina niti bilo kog drugog, još uvek ne.

Ubrzo shvatamo da je kuća zapravo jedna velika prostorija. Svi zidovi su beli (iako prljavi od pipanja krvavih šapa), na kojima visi par kopija H.R. Gigerovih radova iz serije “Biomehanički pejzaž” u klimavim ramovima.

U samoj sredini tog neobično širokog i bezličnog prostora, nalazi se kapela. Ne znam kako bih drugačije nazvao to obličje. I kapela je bela, od plemenitog mermera. Sa kapele je skinut krst, ta simbolička dražica hrišćanske civilizacije na umoru. Još uvek se može videti ožiljak načinjen oštrim predmetom. Dve statute pegave hijene od bronze čuvaju njen ulaz. Iz kapele, te sakralne pećine, dopire treperavo svetlucanje. Od svega je, međutim, najjezivije odsustvo svih zvukova. Kao da je kuća zvučno izolovana komora a kapela njen centralni apsorber. Čitav enterijer je jedan wabi-sabi košmar koji pulsira u perifernom vidu i zaboravljenim ćoškovima sećanja. Ipak, nema kuka i lanaca, niti abažura sa ljudskim licima.

Ovo nije američki film kolega, pomišljam zajedljivo.

"Koji je sad ovo đavo?", viče Krsman. I njegov glas je čudnovato utišan. Zagleda po ćoškovima. Obilazi kapelu. “Nema nikog”, kaže. A onda čujem "Uh", i jasne zvuke povraćanja.

"Da li si dobro?"

"Ovde je... hirurški sto. Mesto na kojima im to radio", zvuči kao da glas dopire iz velike daljine.

"Voleo bih to da vidim."

"Ne, mislim da ne bi." Inspektor Konstantinović je pokunjen. On prihvata nerešeni ishod koji svakog trenutka može skliznuti u poraz.

“U kući nema nikog. Osim ako nema nekog unutra.” pokazujem glavom ka kapeli. Smeškam se. Uskoro će sve biti gotovo.

“Jebote, ovde smrdi” Krsman stavlja ruku preko lica.

Čitav moj život, uključujući i potragu za beogradskim Kasapinom, stremio je ka ovom trenutku, podjednako neizbežno kao što planinski potok teče naniže, da izraste u nezaustavljivu bujicu.

Ja skidam odeću. To Krsmanu ne smeta, ili bolje reći, pravi se da ne primećuje.

“Tvoja žena je zvala. Marija.” dobacujem mu. On pravi maloumni izraz lica. Sva snaga napustila je njegovo telo. Ne samo to, materija curi iz opne koju predstavlja njegova koža utegnuta u starinsko braon odelo. Sad je tek loša mimikrija čoveka, bleda kopija pređašnje arogancije, talus koji ubrzano gubi oblik.

Ulazim u kapelu. Čitava je u ogledalima, što stvara šizofrene odraze, izlomljene fragmente stvarnosti. Šta vidim u njenom centru?

Nago androgino obličje stoji razapeto, poput ponosnog Vitruvijskog čoveka. Na telu ima brojne crvene tačke. *Dodatke. Rane. Poboljšanja.* Žice i elektronski aparati zakačeni su mu za kožu upravo na tim mestima. Prilazim bliže. Osećam miris sprženog mesa. Iz njegovih ustiju izlazi pramičak dima.

“Konačno znamo šta je radio sa klitorisima. Ušivao ih je na svoju kožu!", kašlje Krsman. Beči oči kao štene rotvajlera pred farovima zahuktalog automobila.

Koliko zadovoljstva i boli može proizvesti jedna takva grudvica receptora? Zaista koliko? A njih osamnaest?

“Još jedna žrtva monstruma?”, pitam kako bi čuo njegovo mišljenje.

“Hmm. Može biti da si u pravu, ali samo delimično. Ovo je istovremeno i žrtva i počinilac. Koristio je tuđa čulna tkiva da postigne više nivoe zadovoljstva. Ili patnje?”, zbunjen je idejom da neko može sam sebi pričinjavati bol, na toj skali. “Izgleda ipak da je preterao”, govori kao pajac. Kako otvaram šaku, tako on otvara usta.

Prilazim do tela, postavljam se u odgovarajući položaj, kao savršena refleksija, i ulazim u njega. Postajemo jedno. Otvaram oči.

“Nisam preterao. Zadovoljstva nikad dovoljno.”

Krsman otvara usta i pravi slovo: “O”. Ta zjapeća rupa guta ga celog iznutra, kao ontološka implozija *in vivo*. Šagrinska koža njegove tvari pretvara se u esenciju konsternacije. On nestaje.

Moja samoindukovana čulna obmana prestaje tog trena.

Rakovička šuma je bila nered, svakako. To je greška koju neću ponovo načiniti. Elena Lubrin, dvadesetogodišnja stomatološka tehničarka i brineta egzotičnog izgleda (koja se na sajtu “Uzmi me!” predstavljala pod nadimkom *ZavodljivaSelena*), moja dvanaesta žrtva po redu, bila je navučena na valijum te je tako imala povišenu otpornost na benzodiazepame. *Na moju nesreću, a ispostavilo se i na njenu, jer sam morao biti grublji nego inače.*

Odlazim pozadi kapele. Na stolu leži čovek sa gustim brkovima. Iz ulazne rana od metka na potiljku i dalje curi bledocrvena krv pomešana sa likvorom i komadićima sive mase. Ispod stola leži sklupčano obličje psa.

I Bog bez dražice reče: “Voli rotvajlera svog više nego ženu svoju.” Jevanđelje po Kasapinu. Iskreno, navijao sam za nadimak “Vulvorez”. Imao je u sebi taj *une touche poétique*.

Zvoni telefon. Ona je. Shvata sa kim priča. Smešim se. Kažem: “Dolazim”.

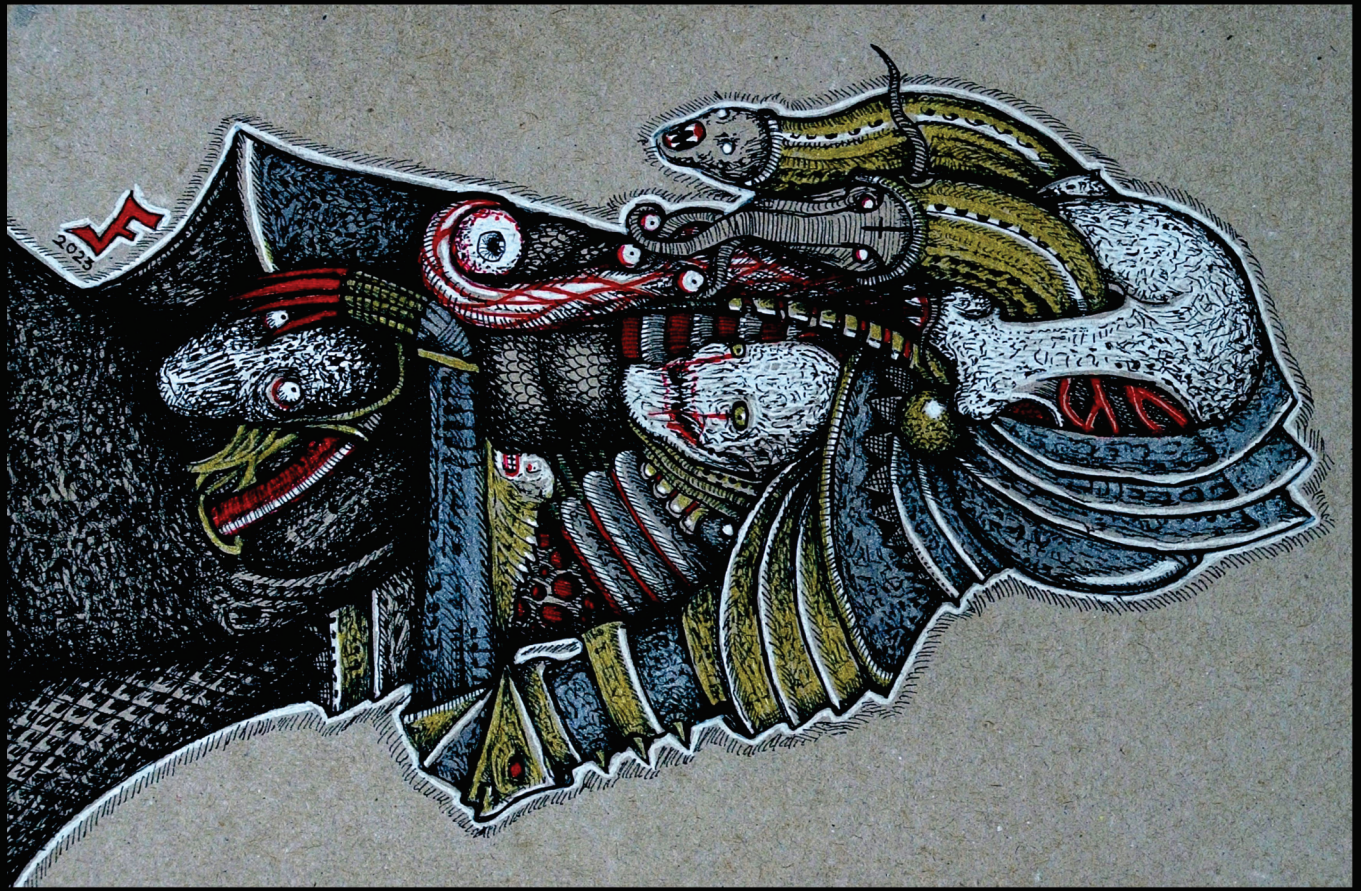
2023

Džeremi Famir (Jeremy Famir) je naš gostujući Crnosloven i to iz dubina češkog andergraunda. Ovog autora sam sasvim slučajno upoznao, dok sam se drugi ili treći put divio radovima izloženim tokom festivala Brutal Assault. Primetili smo momka koji je skidao radove i pakovao ih, poslednjeg dana festivala, a u odajama te sobe zamka gde se održava festival – nikog. Samo mi i taj neko ko je ili iz organizacije ili, ako imamo ludu sreću, sâm autor. Ispalo je da smo imali ludu sreću. Mada Džeremi ne gotivi engleski, a mi ne znamo češki, ipak, horor je, poput muzike, univerzalni jezik i uspeli smo da se ispričamo, ostanemo u kontaktu i taj događaj iskoristimo kao uvod u njegovo gostovanje u Crnoslovlju. Složićete se, veoma raskošno i inspirativno gostovanje. Džeremi je rođen u Češkoj, u jednom malom gradu po imenu Sokolov. Nije prošlo mnogo, kada se upoznao sa pričama Edgara Alana Poa, a kasnije i Lavkrafta, što je uticalo i na njegov rad. Pored literarnih uzora, navodi i vizuelne, Gigera i poljskog virtuoza Zdzisława Beksińskog. Njegovi radovi su mračni, kompleksni i detaljni, dok unosi u crteže ono što je doom u muzici. A kad smo kod muzike, mister Jeremy je deo dva projekta: industrijski CHANDROID i tvrđi SELFEXILE, u kojem je i pevač.

Njegove radove možete videti na Facebook-u i DeviantArt-u (gornji QR kod), a muziku preslušati na Bandcampu:

SELFEXILE:

CHANDROID:

LOVECRAFTUM

BY MILAN SIMIC

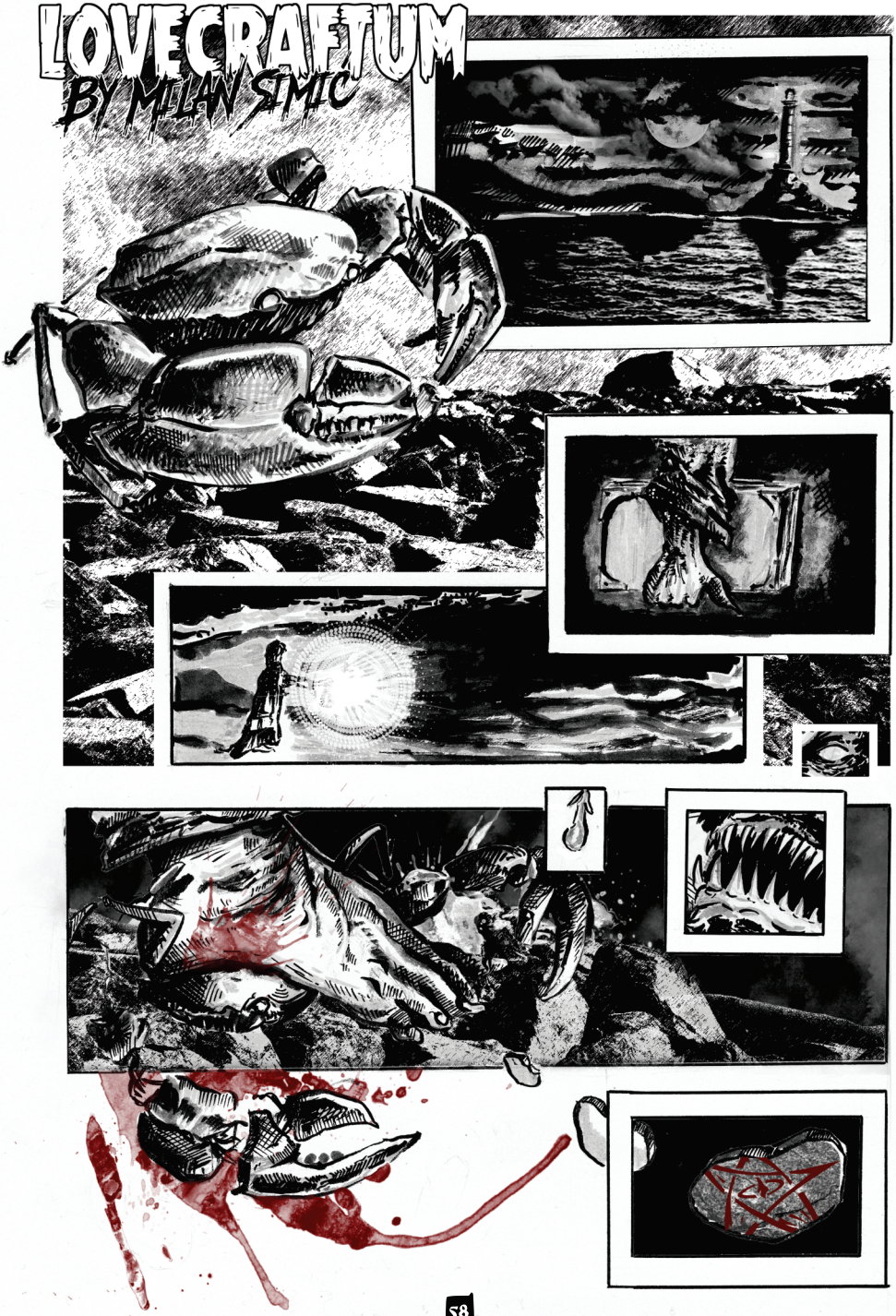

PH WGLUE MGLW NAFH CTHULHU R LYEH WGAH NAGL FHTAGN

YAAAAAAHHHHHH!

The end.

Miroslav Lakobrija

intervju

Razgovor vodio Yog

Miroslav Lakobrija *je verovatno najpoznatiji majstor za specijalne efekte i filmsku šminku sa ovih prostora. Pored toga, on je i režiser, jedan od osnivača i direktor Festivala Srpskog Filma Fantastike (FSFF), posvećen muž i otac i sjajan lik za popiti pivo. Pomenuto pivo smo i popili na upravo završenom FSFF u društvu režisera Richarda Stanleya, što je i jedan, ali ne i jedini povod za ovaj intervju.*

Pozdrav Miroslave, sada kada su se slegli utisci, šta nam možeš reći o upravo završenom FSFF, reakcije, Zombi šetnja, gosti, koliko si ti zadovoljan? Ovo je 17. izdanje FSFF i jubilarna 10. Zombi šetnja. Pričaj nam o izazovima organizovanja ovako velikog i zahtevnog duplog festivala?

Jubilarna deseta zombi šetnja je sjajno prošla. Svake godine imamo sve veći broj prijavljenih ljudi za besplatno šminkanje, ali smo ograničeni brojem umetnika koji šminkaju, pa, na žalost, ne možemo sve prijave i da prihvatimo. Ove godine je došao i veliki broj zombi kosplejera, sa kostimima raznih junaka iz filmova i igrica itd. Svake godine je i sve više porodica sa decom, a one koje jednom dođu, svake godine se tradicionalno vraćaju. Sa druge strane, veliki je izazov raditi paralelno i Šetnju i Festival, jer treba voditi računa o dolasku gostiju, pripremi filmova, nagrada za najbolje filmove festivala, ali i najbolje maskirane i maskere na Šetnji, o vođenju radionica, okupljanju velikog broja dobrovoljnih šminkera, pa onda o velikoj nabavci šminke, pripremi maske u studiju i organizaciji itd. Bitno je da nam se, kako svi gosti, tako i svi posetioci paralelno lepo zabavljaju, uživaju u fantastičnoj atmosferi i da, na kraju, odu svojim kućama prepuni sjajnih utisaka.

Filmski program nam je, mogu neskromno reći, bio odličan, najbogatiji u poslednjih nekoliko godina, a divna novina je da smo ove godine, pored standardne nagrade Koskar (oSkull), koja se dodeljuje u više kategorija, uveli i nagradu Koskarčić, namenjenu mladim rediteljima, do 18 godina starosti.

Kakvi su ti utisci o ovogodišnjem gostu festivala Richardu Stanleyu? Ugostili ste mnoga velika imena, koga bi izdvojio kao tebi posebno drage goste?

Richard Stanley mi je posebno drag gost. Njegove filmove sam zavoleo još dok sam bio klinac. Tokom boravka u Beogradu tj. na festivalu, bio je jako otvoren i prijateljski je delio priču sa nama. Jako lepo smo se družili. Ni u jednom trenutku nisam imao osećaj da sa visine gleda na nas, iako je bio prijatelj i saradjivao sa imenima kao što su Marlon Brando, Nicholas Cage, Clive Barker, Toma Savini. Od ostalih gostiju FSFFa bih izdvojio imena kao što su Mick Garris, Sam Firstenberg, Sergio Stivaletti, Lamberto Bava.

Često te, u pokušaju da što kraće opišu tvoj posao, mediji nazivaju i srpski Tom Savini. Koliko ti to prija, da li imaš i druge uzore koje bi ovom prilikom pomenuo, pored naravno legendarnog Savinija?

Neobično je porediti sebe sa Savinijem, jer inače uživam u ulozi reditelja, da snimam filmove, glumim ponekad u svojim filmovima, a i nekad upadnem u druge projekte, kao što je američki horor koji je sniman kod nas “Osam očiju”. Drugi uzor mi je Greg Nikotero, kralj zombija. Imao sam sreće nedavno da posetim njegov KNB studio u Los Anđelesu. Da ne zaboravimo i Rick Bakera, kreatora Američkog vukodlaka u Londonu.

Imao sam čast i zadovoljstvo da sa tobom gledam tvoje prve filmove i čujem anegdote i priče iza istih, pa bih deo voleo da podelimo i sa čitaocima Crnoslovlja. Šta te je inspirisalo da uradiš prvi film i koji ti je ostao u posebnom pamćenju?

Povratak Pacijenta (drugi deo) mi je nešto najluđe što sam uradio. Prvo neverovatni, a jeftini specijalni efekti, ali i moja uloga zubatog monstruma koja je bila divno glumačko iskustvo. Tu me je najviše motivisao film "Evil Dead 2", gde smo iskoristili miks crnog humora od reditelja Sema Rejmija, ali i Pitera Džeksona, uz inspiraciju iz filma "Dentist" Brajana Juzne. Najsmešnije je što sam u prvom delu Pacijenta nosio majicu grupe D.R.I, a u drugom delu grupe Slayer. Tada smo, kao tinejdžeri voleli da slušamo hevi metal. Najzabavnije je bilo kako smo montirali zvuk, a to smo radili tako što smo izmontirani materijal puštali direktno na TV i onda smo izvodili zvučne efekte, na primer, tako što smo zveckali predmetima, ispuštali svoje urlike itd, a Jakša Vlahović je svirao gitaru praveći instrumental zvukove i tako smo direktno snimali na VHS. Kad nešto pogrešimo, sve iz početka ponavljamo. Inače montaža sa dva video rekordera, kao presnimavanje je bila paklena, uz mnogo promašaja frejmova.

Zanimljivo je da je ta kuća (i dvorište) gde smo snimali, stvarno bila zubarska ordinacija mog čukundede i kao da je bio prisutan njegov duh, koji nas je naveo da nam spontano, na licu mesta padne na pamet da jednu sobu pretvorimo u ordinaciju. U to vreme nisam znao da je tamo zaista bila ordinacija, tek sam više godina kasnije saznao.

Pored aktivnog rada na domaćim filmovima i serijama (Kalkanski Krugovi kao poslednji domaći rad, u trenutku pisanja pitanja), često radiš i sa stranim produkcijama. Nedavno je izašao Eight Eyes, a pre toga učestvovao si i u novom Hellraiser filmu. Kako izgleda raditi na domaćem filmu nasuprot stranom, prednosti i mane?

Poslednje sto sam radio je domaći horor film "Kuća od blata" (Mudbrick) Nikole Petrovića, sa temom iz slovenske mitologije. Igrali su strani glumci. Trebao bi uskoro da se pojavi kod nas.

Što se tiče stranih filmova, Helrejzer je imao daleko veći budžet, oko 20 miliona dolara u odnosu na film kao što je "8 Očiju", koji je brzo sniman, za dve nedelje i imao je jako mali budžet. Za Helrejzer je je bilo najmanje 3 meseca pripreme u SFX radionici, gde je učestvovalo oko 15 vajara. Bile su ogromne pripreme, više od 1 tone silikona za izradu silikonskih monster kostima i gomila specijalnih efekata za krvoproliće, npr. primeri od nabadanja kukama, guljenja kože, mišići na telima itd.

Koji bi film posebno izdvojio ako bi morao da biraš jedan koji tvoje umeće prikazuje u najboljem svetlu?

"Poslednja kap" sa vampirima. Teško je ponoviti takav film. Puno ljudi je učestvovalo u tom projektu. Duge su pripreme bile, kakve, zapravo, nisam očekivao, a u njemu je, ujedno, bio i najveći izazov to što sam, istovremeno bio i reditelj i producent i radio sam specijalne efekte.

Znam da si za neke projekte vezan ugovorom i da ne možeš puno da nam otkriješ, ali srećom ovo je malotiražni fanzin koji izlazi samo na srpskom jeziku, pa želim ekskluzivu – na kojim filmovima radiš, šta da očekujemo u budućnosti od tebe?

Imao sam čast ovog leta da budem deo projekta "Return to Silent Hill" od istog reditelja kao i u prvom delu, Christophe Gans. Snimali su kod nas. Imao sam jedan sjajan zadatak da radim za likove koji su nosili SFX kostime. Mnogo umetnika je učestvovalo, ali mi je bilo drago što sam imao zadatak da radim na najbitnijim kreaturama. Reditelj se, svakako, oduševio kako smo sve to postigli.

Na film ćemo malo duže čekati, pošto, verovatno izlazi tek krajem sledeće godine.

Trenuno sam na američkom projektu "Misdirection" reditelja Kevin Lewis (Willy's Wonderland, Accursed). Igra par američkih glumaca, koji su igrali u Marvelovim filmovima. Zadužen sam za SFX šminku.

Mislim da u najavi ima više stranaca koji žele da snimaju horor filmove kod nas. Sad, kad kažem da će Srbija biti raj za snimanje horor filmova, nemojmo zaboraviti novi "Hellraser". Tu je najveći uspeh to što su maske za te monstrume stvoreni u Srbiji i to prvi put u istoriji filma, vezano za SFX kod nas.

Prilikom posete tvojoj radionici, razgledali smo rekvizite koji su ti ostali od filmova, poput bebe iz Srpskog Filma i raznih delova tela iz drugih filmova, da li si ikad razmišljao da jednog dana sve te radove smestiš na jedno mesto, kao mali FX muzej tvog rada?

Jako bih voleo, ali mislim da je to teško izvodljivo, jer većinu radova podelim, poklonim ili prodam, sklonim u podrume, jer jednostavno nemam gde da ih držim, pa je tako i kod tebe dospeo jedan pipak hobotnice :) (iz filma 'The Quantum Devil', prim. ured.)

Filmske preporuke od velikog Lakobrije! I to ne samo hororične:

Teško je nabrajati, ima ih puno. The Thing, Exorcist, Demons, Bad Taste, Reanimator. Recimo, nešto od novijih, Annihilation, The Witch, Conjuring, a preporučujem i najnoviji slešer od Eli Rotha "Thanksgiving" (Crni petak), koji se već pušta u bioskopima.

Od komedija, isključivo parodije, U.H.F, The Naked Gun, Top Secret, a od borilačkih, Blood sport, Kikoboxer, Boyka (serijal filmova Undisputed, prim. ured.) itd.

S leva na desno: FX majstor Miroslav Lakobrija, režiser Ričard Stenli, Yog, scenarista Danijel Vizi

The Bloody Earth je osnovan 1995. godine, a nakon samo par meseci od kompletiranja prve postave snima demo sa tri pesme. Sledeće godine snimaju materijal za prvi album "Requiem Of Weeping Souls", koji početkom 1997. godine "Butcher Sound" izdaje na kaseti. Bend je tada za vreme svog kratkog postojanja ostavio dubok trag u srpskom andergraundu, što je dokumentovano pojavljivanjem na kultnoj kompilaciji "Scream until YU like it" kao i reizdanjem "Requiem..." na CD-u, iako je bend tada već prestao sa radom.

Tačno 20 godina od nastanka, bend počinje sa ponovnim radom, što se materijalizuje 2017. godine novim albumom "Inevitable" na CD-u i kaseti za "Miner Recordings". On donosi drastičnu promenu u stilu, gde je bend u potpunosti napustio goth-melo pristup i u velikoj meri se priklonio funeral konceptu, zadržavajući svoje death-doom korene. Koncertne promocije su izvedene u većim gradovima – Niš, Beograd, Sofija, a kruna dotadašnje karijere je nastup na EXIT festivalu.

Bend trenutno radi na novom albumu koji se može očekivati u skoroj budućnosti. Prva najava je bila nastup na drugom Slaughter horror/metal festu 2023. godine, gde se moglo čuti nekoliko novih pesama. Koncert je naišao na odličan prijem, naročito (i prilično iznenađujuće) kod mlađe publike i po mnogim komentarima bio je vrhunac ovogodišnjeg Slaughter-a. Takođe, TBE u saradnji sa Crnoslovljem (koje svoj koncept proširuje van isključivo literarnog u opšti koncept, svaki vid "crnog" izražaja) objavljuje novi EP na CD-u, kao prethodnicu albuma, koji se nalazi u Crnosloven boksu, a može se poručiti i direktno od benda na thebloodyearth@gmail.com.

Trenutna postava:

The Bloody Earth

Marko Tričković – vokali, orgulje
Dušica Antić – vokali
Strahinja Đorđević – gitara
Aleksandar Petrović - bas
Goran Mladenović – gitara
Vladan Kitanović – bubanj

Bandcamp:

Doom or be doomed!

Facebook:

The Nun 2 - Najveći strah je da će biti još nastavaka

Godina gospodnja 2023 je na izmaku. Prošlo je više od 100 godina otkako se rodio horor žanr u filmskoj umjetnosti, te smo kroz njega vidjeli razne načine, razne inovacije u pokušajima da nas što više prepadnu. Nove kamere, nova tehnologija, sve su to filmaši koristili da horor bude što realniji, što iskonskiji, da nam se što više uvuče pod kožu. Bilo je tu pravih remek-djela, počevši od njemačkih ekspresionista, preko Universalovih čudovišta, Romerovi zombiji, Carpenterov socijalni horor, Cravenovi slasheri, Cronenbergovi body horori, japanski ekscentrici, te brojni drugi koje nemam vremena pomenuti, a svi sa jednom jedinom namjerom: istražiti ljudski strah i prikazati ga u najljepšoj umjetnosti na svijetu.

Hitchcock je jednom slavno rekao: razumijem strah i znam kako uplašiti publiku. Da bi uplašio publiku, režiser mora poznavati strah, mora mu znati značenje, psihologiju, odakle dolazi, zašto se nečega bojimo. Prije nekoliko godina, James Wan je predstavio “The Conjuring”, film koji je uspio pronaći zajednički jezik sa realizmom i sa natprirodnim, jer je navodno zasnovan na stvarnim slučajevima lovaca na duhove, Edda i Lorraine Warren. Ono što smo nakon toga nažalost dobili je franšiza koja će jednog dana izjesti samu sebe sa bezidejnošću i repeticijom jednih te istih trikova koji se jedino mogu uporediti sa Marvelovim univerzumom u kom filmovi svi liče jedan na drugog.

U godini gospodnjoj 2023., dobili smo nastavak filma koji uopšte nije trebao postojati. Časna, ili ti The Nun, zasnovana je na jednom jedinom liku koji je usputni karakter iz Conjuring franšize, te pomisao da je film dobio nastavak je jednak scenariju u kojem ti restoran nudi gratis desert, iako je i prvi bio bespotreban.

Istini za volju, najdominantnija i najkomercijalnija religija na svijetu, katoličanstvo, zaista pruža masivnu inspiraciju za najjezivije, najgroznije horore ikad počinjene i ikad zamišljene u historiji čovječanstva. Atmosfera u Časnoj 1 i Časnoj 2 je jeziva ne zato što je 80% filma mrak, nego zato što je u pitanju Crkva.

Kreatori ova dva filma su se svojski potrudili da ne blasfemišu previše, te da umjesto o hororima koji čine svećenici pedofili naprave fiktivnu, natprirodnu priču o demonu koji se predstavlja likom časne sestre. Do ove riječi do koje ste došli istrošio sam sve moguće logičke i suvisle stvari koje sam imao, stoga se nalazimo pred izborom: da li u ovoj anti-recenziji kritikovati nepostojanje logike i suvislosti, ili pak izdići se iznad toga, uključiti *suspension of disbelief* (suspenziju nevjerovanja za vas antianglikance), te zamisliti da zaista postoje demoni i pustiti filmu da vas vodi u prostranstva fantazije i mašte.

Izaberimo ovu drugu opciju, jer da smo izabrali prvu, tekst bi bio tri pasusa dugačak od čega bi prva dva bile crtice moje biografije.

Za one koje je briga, sjetit će se likova iz prvog dijela: časna sestra Irene i Frenchieja. Također, oni koje je briga sjetit će se da se prethodni film završio tako što je demon Valak pobijeđen, no kao i svaki pravi nastavak koji želi da zaradi što više novca sa što manje razmišljanja, negativac nije stvarno pobijeđen. Uvodna scena filma se pobrinula za to, jer sadrži zagarantovan recept da se isključeni mozak isprepada: mrak, nepoznato, i jumpscares (termin koji ne znam prevesti na najstariji jezik na svijetu, srbski).

Sa ovakvim uvodom sam znao da me očekuje jedan strahovito predvidljiv film, u kojem nema nikakvih ekspresionističkih detalja, u kojem nema socijalno osviještenih Romerovskih momenata, u kojem nema ni kvalitetnog Cravenovskog slashera, u kojem neće biti niti ekscentrične japanske jeze.

Znao sam da me čeka nezanimljivo preseravanje čiji se kraj vidi još na početku: Valak se vraća, sestra Irene će se boriti protiv nje, Frenchie će biti tu da pomaže i odmaže.

Zbog toga sam spustio standard, želeći da se oduševim makar jednom kreativnom stvari. Makar jedan pokret kamere, makar jedna koreografija koja miriše da je film pravio neko koga zapravo boli briga. Ništa takvo se nije pojavilo, te možete zamisliti koliko očajan vaš autor ovog teksta mora biti, da bi se od filma od 110 minuta oduševio i sa 5 sekundi neke nove ideje, i kako je devastirajuće što se ni 5 sekundi nečega takvog nije desilo.

Kako je moguće da je horor kao žanr skrenuo u ovakvo nešto? Nekada smo imali "The Others", "The Shining", "Ringu" ili ako ste ljubitelji amerike "The Ring". Filmovi koji su nudili novi pogled na horore, koji se nisu plašili dekonstruisati standardne horor trope, ponuditi koncepte koji uistinu mogu zastrašiti, ubaciti tu i tamo neke socijalne elemente, i voilà.

Uz 38 miliona dolara budžeta i 238 miliona zarade, jasno nam je da će biti još filmova iz ovog univerzuma, jer potpuno je opravdano da studio ne želi mijenjati stvar koja funkcioniše. Ne možemo očekivati da ovakvi filmovi prestanu postojati, jer oni osvjetljavaju jedan drugi horor, jedan drugi segment filmske industrije, a to je pop-horor. Ono što rezonuje kod mase, ono što će dobiti svu pažnju, ono što se može gledati bez ikakvog intelektualnog stimulansa su filmovi koji su glupi i predvidljivi.

Jer, ko bre ima vremena da prati genijalni mizanscen njemačkog ekspresionizma, ko ima volje i pameti analizirati feminizam iz "Vriska", ko ima oko primijetiti kritiku hemijske industrije iz "Pogrešnog skretanja", ko ima intelekta analizirati ljudsko ponašanje iz "The Thing".

Dajte nam Valak koja ne reprezentuje niti zlo, niti satanizam, niti išta što može inspirirati istinskog ljubitelja horora da bude preplašen, zabavljen, intelektualno stimuliran i estetski zadovoljen. Dajte nam jumpscares, dajte nam mrak, dajte nam predvidljivost, a vama evo 238 miliona dolara. Godina gospodnja 2023 je na izmaku, te sa moći koja mi je data, proglašavam Časnu 2 najgorim filmom u ovoj godini.

A najveći strah je da će ih biti još.

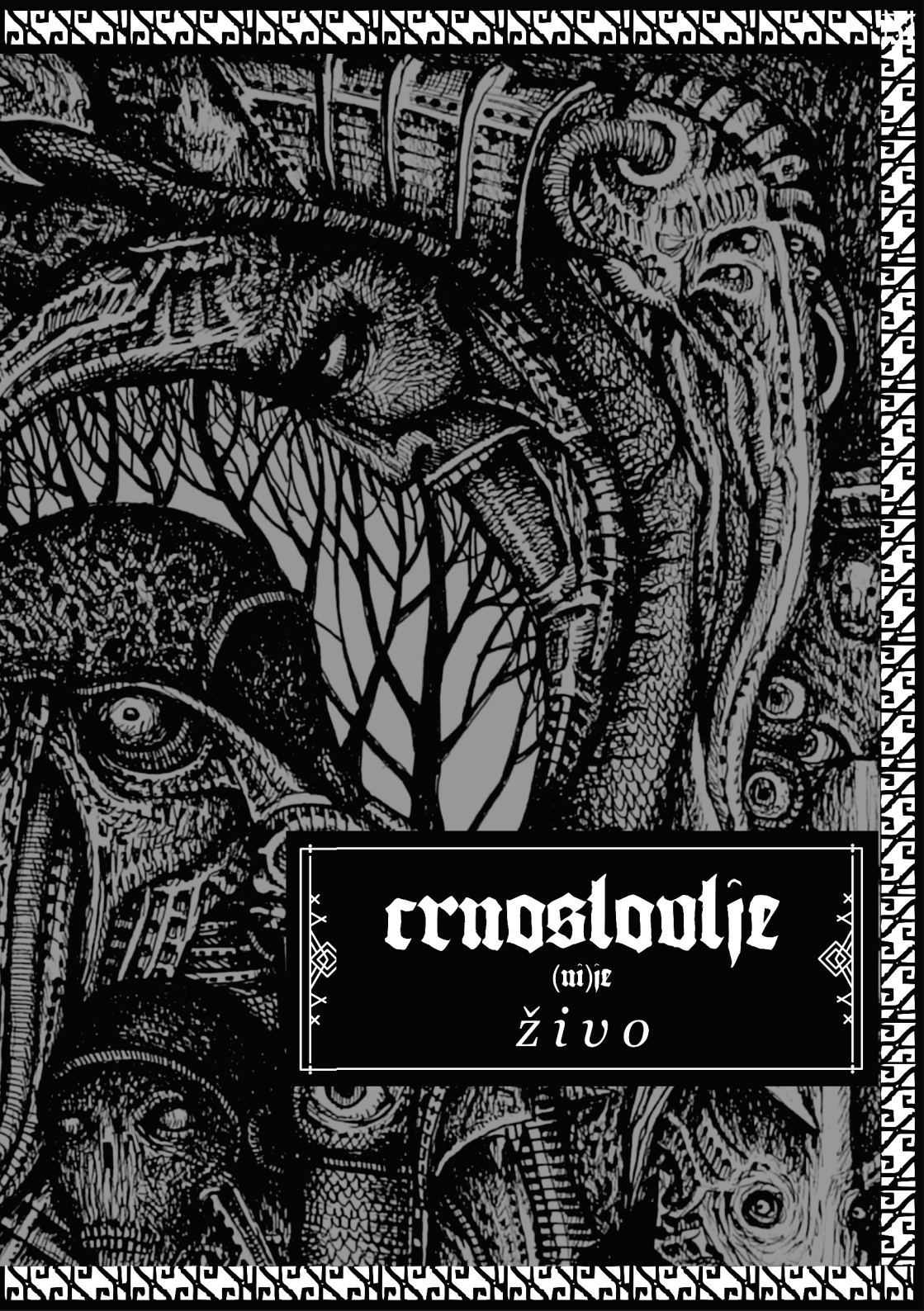
crnosloolje
(ni)je
živo

